Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237, 4-0807
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 204. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 22-го ЖОВТНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, OCTOBER 22, 1954. No. 204. VOL. LXI.

АЙЗЕНГАВЕР НЕ БАЧИТЬ ДІЙСНОЇ ЗМІНИ В ПОЛІТИЦІ СОВЄТІВ

КОМУНІСТИ ХОЧУТЬ ЗМІНОЮ ТАКТИКИ ПЕРЕШКОДИТИ ОЗБРОЄННЮ ВІЛЬНОГО СВІТУ; АТОМОВА ВІЙНА ПРИНЕСЛА Б МАЙЖЕ ПОВНУ РУЇНУ СВІТУ

Ню Йорк, Н. Й. — Президент Айзенгавер прибув на дводенний побут до Ню Йорку і в першому дні виголосив півгодинну промову на прийнятті в готелі Шерстон Астор з приводу 300-річчя прибуття перших жидівських імігрантів до цієї країни. Айзенгавер заявив у своїй промові, що в політиці комуністичних держав видно і далі постійні агресивні змагання, бо в їхніх миролюбних заявах не видно „щирої і дійсної зміни". Але ЗДА не дадуть привести себе до тієї помилки, щоб залишити озброювати себе і помагати збройтися вільним народам, щоб бути готовими до оборони перед совєтською агресією. Та проте, казав президент. ми не смієво відкидати будь-яких пропозицій, які змагають до миру в світі, якщо тільки є найменші вигляди на успіх осягнути цю високу ціль. Президент підкреслив, що збройні сили ЗДА находяться тепер на найвищому пункті під час миру, але тих наших військових сил ми ніколи не вжиємо до того, щоб започаткувати війну проти якоїсь держави. „Ми вжиємо наших збройних сил, казав президент, тільки на оборону вільного світу перед комуністичною агресією". Хоч ЗДА ведуть переговори в Парижі про озброєння Німеччини і в справі оборони Західньої Европи, то головна ціль американської політики — це тверде й постійне бажання „забезпечити справедливий мир". Айзенгавер казав, що всі американці згідні в таких трьох пунктах: 1. Постійне шукання при допомозі Об'єднаних Націй і всіх інших способів, шляху умов до чесного миру. 2. Змагати до єдности і сили всіх інших вільних народів. 3. Мати завжди досить стільки збройної сили, щоб можна було кожночасно відбити ворожий напад. Президент постійно підкреслював у своїй промові змагання до справедливого миру в світі, і ті місця його промови щиро оплескували численно зібрані гості на цьому прийнятті. „Всі народи бажають миру, казав Айзенгавер, всі народи в цілому світі. А непорозуміння і напруження в світі існує тільки тому, щ одеякі провідники народів в своєму еґоїзмі не допускають до порозуміння між народами". Президент прибув до Ню Йорку з Гартфорду ,де він дістав почесний докторат від Трініті Каледжу. Там він виголосив промову, в якій заявив, що після майбутньої можливої атомової війни малощо залишилося б з культурних надбань вільного світу. Айзенгавер казав, що воєнна техніка дійшла до такого розвитку, що війна в дійсності не залишає можливости перемоги одному партнерові, тільки можливе менше або більше знищення обох партнерів. Тому за всяку ціну треба змагати до мирного порозуміння між народами. Молодь ЗДА повинна змагати до того, щоб можна було таке мирне порозуміння осягнути. Президент має виголосити ще одну неполітичну промову на прийнятті, яке влаштовано для збирання фондів на відзначення пам'яті губернатора Альфреда Е. Смита. Айзенгавер відбуде також політичні наради з республіканськими кандидатами до Конґресу, і після того відлетить до Вашинґтону.

Збільшення числа затруднених залежить від ощадности уряду — каже Ґомфрі

Атлантік Ситі, Ню Джерзі. — Секретар скарбу Джордж М. Ґомфрі на 18-ій річній Конвенції Товариства Американський Банкирів заявив, що „зменшення числа безробітних" — це найбільша турбота теперішнього уряду. „Ми працюємо і плянуємо, щоб дійти до того дня. коли кожна людина. яка шукає праці, зможе її знайти. Ми накреслюємо всю нашу економіку в такий спосіб, щоб якнайшвидше дійти до цього щасливого дня" — сказав Ґомфрі. Уряд знає, що осягнути це можна такими засобами. 1. Зменшенням урядових видатків і 2. Зменшенням висоти оподаткування. Коли це вдасться осягнути, тоді неможлива буде інфляція валюти, яка нищить довір'я до гроша і унеможливлює розвиток економіки. Збільшення державних видатків і знецінювання валюти, якими то засобами користувався демократичний уряд в 1930-их роках — не привело до тривкого і постійного добробуту, бо доляр тратив на вартості, а тимчасовий добробут осягнено коштом прийдешніх поколінь, які мусять сплачувати ті борги, що їх ми наробили.

В АМЕРИЦІ

● **Міжстейтова Торговельна** Комісія у Вашинґтоні дозволила залізничим лініям Делевер, Лякавана і Вестерн підвищити на десять відсотків ціни за переїзд підміськими поїздами в стейтах Ню Йорк і Ню Джерзі.

● **Голова Федеральної** Ощадностевої Забезпеченевої Корпорації Г. Ірл Кук зажадав ширшої контролі для банків в деяких стейтах. На конвенції Товариства Американських Банковців, він сказав, що в деяких стейтах контролери не можуть змусити банки піддатися потрібній контролі.

● **В останньому часі** дуже підупав престиж комуністів в Мехіко. На це вказує те, що комуністам не вдалося заохотити до передвиборчої реєстрації навіть своїх партійних прихильників, і тепер вони не зможуть голосувати.

● **Президент Айзенгавер,** промовляючи під час церемонії відзначення урядовців державного департаменту, заявив, що тепер немає важливішої справи в світі як запевнити людство, що воно може жити в тривкому і справедливому мирі.

● **Ліберійський президент** Тубман влаштував прийняття для президента Айзенгавера та його дружини, на яке амбасадор Ліберейської Республіки запросив також 14 журналістів, не порозумівшись наперед з Білим Домом. Пізніше ліберійський амбасадор мусів відкликати всі ті запрошення, щоб не турбувати Айзенгавера великим числом прибутих журналістів. Внаслідок цього виник новий прецедент в дипломатичному протоколі: чи можуть бути журналісти присутні на прийнятті президента ЗДА, яке влаштовує голова чужої держави. Досі журналісти брали участь в таких прийняттях.

● **Демократичний кандидат** на губернатора Ню Йорку Аверелл Гарріман промовляв на тому самому форумі з республіканським кандидатом на той самий пост — сенатором Ірвінґом М. Айвсом. На початку він пригадав, як республіканські фармери в Вермонті дивувалися, чому, один фармер віддав свій голос за демократа Рузвелта. Той фармер боронився так: „Деколи в житті людина мусить забути свої засади і робити те, що добре".

● **У Вотертавні, Н. Й.,** невикриті досі особи обкидали республіканського кандидата на губернатора сен. Айвса помідорами. Одначе помідори в Айвса не вцілили, а тільки поплямили сукню його дружини. Після цього сенатор сказав: — „Вони допомогли мені, бо я не міг би знайти кращих слів від того вчинку демократів, яким вони самі себе схарактеризували".

КОНҐРЕСОВА ПІДКОМІСІЯ ВИСЛУХАЛА ДАЛЬШИХ УКРАЇНСЬКИХ СВІДКІВ ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКУ АҐРЕСІЮ І НАРОДОВБИВСТВО

ПРОФ. Л. ДОБРЯНСЬКИЙ СВІДЧИВ КРИТИЧНО ПРО АМЕРИКАНСЬКУ ПОЛІТИКУ ВІДНОСНО СОВЄТІВ; Д-Р ТУРУЛА ДАВ НОВІ ДОКАЗИ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ТА БОЛЬШЕВИЦЬКОГО НАРОДОВБИВСТВА; СЕН. ДОҐЛЕС ҐРАТУЛЮЄ КОМІСІЇ ЗА ЇЇ ПРАЦЮ

Шікаґо. — Конґресова підкомісія в справі прослідження метод большевицької аґресії продовжувала тут минулого понеділка і вівтірка переслухання свідків на ту обставину та вислухала ряд нових тверджень про українську визвольну боротьбу проти большевизму і про комуно-московські практики народовбивства в Україні. Переслуханнями в Шікаґо проводив конґресмен Безбі, а в склад підкомісії входили конґресмени Медден, Фіґен і Махровіч, які теж брали активну участь у переслухуванні свідків. З українських свідків у Шікаґо зізнавали: голова Українського Конґресового Комітету проф. Лев Добрянський та д-р Павло Турула, сам б. учасник української підпольної боротьби проти німецького і большевицького окупантів. Проф. Добрянський у своїх свідченнях критикував теперішню американську закордонну політику відносно Москви, стверджуючи, що вона все ще має характер відомої „політики здержування" большевизму, дарма, що під час минулих президентських виборів обидві партії, Республіканська і Демократична, її засудили, заповідаючи „політику визволення". Проф. Добрянський дав теж основний огляд теперішнього стану большевицької загрози для вільного світу та висловив низку практичних пропозицій щодо відвернення тієї загрози, що він бачить головно в активній американській допомозі визвольним рухам українського та інших поневолених народів. Д-р П. Турула зі свого боку свідчив про особисто пережиті ним збройні виступи українського визвольного руху проти німецьких і большевицьких окупантів України і зокрема про поодинокі випадки теж пережитого ним масового народовбивства, практикованого большевиками в Україні. В одній такій масовій масакрі большевиками українських самостійників згинув рідний брат свідка. Місцева і крайова американська преса приділила багато уваги цим свідченням, а сенатор Пол Доґлес, відомий теж із свого виступу на останній конвенції УНСоюзу у Вашинґтоні, переслав предсідникові підкомісії, конґресменові Фредові Безбі, окрему телеґраму, ґратулюючи цій підкомісії за її працю. „Зібрані підкомісією докази насильства і брутальности комуно-московської аґресії в Східній Европі повинні потрясти сумлінням усього вільного світу" — твердитьдить сен. Доґлес у своїй телеґрамі, запевняючи свою повну підтримку, що він виявив уже й досі, домігшись переведення в Сенаті резолюції ч. 241, яка засуджує большевицьке загарбання і народовбивство цілого ряду східньо-европейських народів, включно з українським. Після двох днів переслухань в Шікаґо, підкомісія виїхала до Мілвокі, Виск., де продовжуватиме свою працю.

Два бувші комуністи оскаржують Воллеса і Тейлора в спілці з комуністами

Вашинґтон. — Два бувші комуністи Метью Цветіч і Джан Лотнер, зізнаючи перед Сенатською Підкомісією Внутрішньої Безпеки, під присягою заявили, що Генрі А. Воллес і Ґлен Тейлор в 1948 році кандидували від проґресивної партії, хоч і знали, що ця партія є під комуністичним впливом. Воллес — це бувший демократичний віце-президент, що 1950 року виступив із проґресивної партії і тепер живе на фармі в Савт Сейлен, Н. Й. 1948 року він, як кандидат на президента ЗДА, здобув більше як мільйон голосів. Тейлор — це демократичний сенатор із стейту Айдаго, який тепер старається про перевибір на сенатора ЗДА. Цветіч зізнав, що і Воллес і Тейлор кандидували на президента і віце-президента ЗДА тому, що хотіли співпрацювати з комуністами. Цветіч вступив до комуністичної партії в порозумінні з ФБІ і був присутній на зборах комуністів, на яких ставили й затверджували кандидатури Воллеса на президента, а Тейлора — на віце-президента ЗДА. Цветіч зустрічався з Воллесом і Тейлором під час виборчої кампанії 1948 року.

Арештовано 10 порторіканських комуністів

Ню Йорк, Н. Й. — Федеральне Бюро Інвестиґацій заарештувало 10 порторіканських комуністів, — дев'ятьох на острові Порто Ріко, а одного в ЗДА. Всіх їх обвинувачують у тому, що вони змовлялися силою скинути уряд ЗДА. Директор ФБІ Дж. Едґар Гувер заявив, що масові арешти спаралізують змову в Порто Ріко, бо всі арештовані займали в партії відповідальні становища. В Ню Йорку арештовано Евженія Куебаса Арбону, який був зв'язковим між комуністичними партіями ЗДА і Порто Ріко. Гувер сказав, що комуністи підтримували. порторіканських націоналістів, коли вони сіяли невдоволення та виступали проти ЗДА. Арбона був вишколений у Москві і працював як інструктор марксизму в комуністичній партії Порто Ріко. 1949 року він їздив на Світовий Конґрес Молоді до Будапешту. Досі заарештовано в ЗДА, Гаваях і Порто Ріко 128 комуністичних провідників. Всіх їх заарештовано на основі закону Смита.

Домагаються бойкотувати злочинні телевізійні програми

Вашинґтон. — Голова Крайового Товариства для поліпшення радіових і телевізійних програм Клара С. Лоґен зізнавала перед Сенатською Підкомісією, яка вивчає злочинність молоді і заявила, що громадянство повинно бойкотувати тих спонсорів, які підтримують телевізійні стації, що надають програми про злочини. Вона сказала, що ніхто не буде купувати цукорків ані інших харчів, якщо знатиме що вони затроєні, тому ніхто не повинен дивитися на морально затроєні телевізійні передачі. Пані Лоґен заявила, що поважна більшість виховників і вчителів переконана, що програми про злочини в радіо і телевізії шкідливі для молоді і тому мільйони американських батьків повинні протидіяти і виступати проти тих програм.

Дискусія про шкідливість куренння не вгаває

Ню Йорк, Н. Й. — Дискусія між лікарями про шкідливість куреиня цигарок продовжується. Недавно д-р Кларенс С. Літтел заявив, що неправдиве є твердження д-ра Е. К. Геммонда про те, що курення цигарок спричиняє недугу пістряка легенів. На це відповів д-р Геммонд на зборах Американського Товариства для поборювання пістряка. Він заявив, що клінічні досліди цілком підтримують твердження, що курці частіше хворіють на пістряка легенів, ніж ті, що не курять. „Ми маємо певні докази, що куреиня 10 цигарок денно має вплив на виникнення пістряка легенів", — сказав д-р Геммонд. Твердження д-ра Літтля про нешкідливість тютюну, заявив д-р Геммонт — це чиста спекуляція. Д-р Літтел очолює комісію, яку зорґанізували власники цигаркових фабрик. Ця комісія має дослідити, чи курення дійсно спричиняє пістряка легенів і впливає на виникнення недуг серця. Д-р Геммонд сказав, що перед лікарями стоять два завдання: 1. переконувати курців, щоб вони покинули курення і 2. дослідити, які складники тютюну спричиняють пістряка легенів.

Прем'єра Магомета Алі викликано з Вашинґтону до Пакістану

Карачі, Пакістан. — Члени пакістанського уряду заалярмували прем'єра Магомета Алі, який перебував від тижня у Вашинґтоні, щоб той негайно вертався до краю у зв'язку з акцією, яку — використовуючи його неприсутність у Пакістані — повів проти нього генеральний губернатор, існуючий ще з часу, коли Пакістан, який був раніше складовою частиною Індії, дістав домініяльний статут. Поруч із генеральним губернатором існує в Пакістані конституційне народне зібрання, яке має встановити тривкий республіканський лад. Те конституційне зібрання, існуюче від 10-го серпня 1947 року, прийняло 20 вересня ц. р. постанови, згідно з якими велику частину компетенцій генерального губернатора передано прем'єрові міністрів, відповідальному тільки перед конституційним зібранням. Річ іде тепер, щоб конституційне зібрання, яке підтримує Магомета Алі, признало незаконним розпорядок генерального губернатора Ґуляма Магомета, яким він привернув право активної політичної діяльности кільком опозиційним лідерам, що були по-за законом.

Скаргу СССР проти ЗДА — відложено в ОН

Об'єднані Нації. — 12 голосами проти двох комуністичних голосів Головна Комісія Об'єднаних Націй, яка рішає, котру справу поручити до вписку на денний порядок, рішила відложити на два тижні справу совєтського обвинувачення ЗДА в тому, що вони перевели „аґресію" у відношенні до Формози і разом з національ-китайцями займаються „піратством" на водах Китаю. Англійський репрезентант в ОН заявив, що цю справу треба було відкласти, щоб, поперше, не псувати нею атмосфери під час нарад у Комісії роззброєння, де бажано довести до порозуміння між ССС і Заходом у справі нової плятформи для дальших переговорів, — і щоб комуністам дати „час до надуми", що тепер недоцільно говорити про „американську аґресію". Делеґат ЗДА Кебот Лодж заявив, що він не відхиляється від дебати у цій справі.

Іден заповів тісну співпрацю з Єгиптом

Лондон. — Англійський міністер закордонних справ Іден вислав сердечну телеграму до єгипетського прем'єра й міністра закордонних справ полк. Нассера, в якій заповідає „нову еру у взаємних між двома країнами". „Мусимо вжити всіх заходів, які є в нашій спроможності, щоб зробити укладений між нами договір інструментом нашої співпраці в інтересах миру". Вістку про підписання англо-єгипетської умови, за якою Англія зрікається Суезу на користь Єгипту, в Англії сприйняли апатично. Англійські жиди стурбовані, що скріплений морально й політично Єгипет використає нову ситуацію проти Ізраїлю. З усіх часописів тільки консервативний щоденник „Дейлі Експрес" лорда Біверброка бідкається, що зречення Суезу є „найнижчим пунктом на довгому й болючому шляху вниз — шляху втечі від ідеалу Імперії".

Ген. Голл конферував із Синґманом Рі

Сеул. — Головний командант військ ОН і ЗДА на Далекому Сході, ген. Джон Голл, прилетів із Токіо до Сеулу на конференцію з президентом Синґманом Рі у справі гострого конфлікту, що стався між ЗДА і Південною Кореєю в зв'язку з визначенням вартости південно-корейського „гвана" у відношенні до доляра. Тому, що південно-корейський уряд хотів обмінювати американському командуванню південно-корейську валюту не по дійсній вартості, а по далеко вищому й фіктивному курсу, ЗДА почали виплачувати 100,000 цивільним службовцям і робітникам платню долярами, а ґазоліну, що її нема в Південній Кореї, передали не державним станциям, а безпосередньо на ринок. Південно-корейський уряд закидає ЗДА, що вони активно підтримують цими своїми діями чорний ринок і підривають вартість південно-корейської валюти. Представники ЗДА твердять, що, закупивши „гвани" по ціні яку жадає уряд Південної Кореї, вони значно переступили б власний бюджет і тому мусіли б зредукувати місцеві робочі сили, зайняті американцями на терені Кореї.

Неру приїхав до Пейпінґу

Пейпінґ. — Явагарлял Неру, прем'єр Індії, прибув літаком до столиці комуністичного Китаю, де його привітали Чу Ен-лай і великий гурт найвищих комуно - китайських достойників. Дівчинка передала йому червону троянду, що її Неру припняв собі до піджака. В короткій промові індійський прем'єр висловив радість, що здійснилася мрія його життя — побувати в Китаї. Негайно з летовища завезли Неру до комуно-китайського президента Мао Тсе-тунґа, а по дорозі 300-тисячна юрба вітала його окликами „Хай живе мир!" В своїй промові з Пейпінґської радіовисильні Неру висловив переконання, що його нарада з комуно - китайськими проводирями — це велика подія в житті всіх азійських держав. Ці дві найбільші країни в Азії з населенням, що разом становить коло більйона людей, або дві п'ятих всього людства — сказав він, — живучи в приязні, зможуть вирішально впливати на відносини в цілій Азії. На бенкеті у Пейпінґу Неру зустрівся з титулярним володарем Тибету Даляй Лямою, який піддався комуністичному Китаєві, приїхав на „запросини" китайського уряду до Пейпінґу і вже довший час перебуває там „добровільно"

В ПАРИЖІ ОСЯГНЕНО ОСНОВНУ ЗГОДУ ЩОДО НІМЕЧЧИНИ

АДЕНАУЕР ВИКЛИКАВ ДО ПАРИЖУ НІМЕЦЬКИХ ПАРТІЙНИХ ЛІДЕРІВ. — СПОДІВАЮТЬСЯ ПІДПИСАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ В СУБОТУ ВПОЛУДНЕ ЦЬОГО ТИЖНЯ

Париж. — В Парижі осягнено порозуміння в основному в усіх найважніших справах щодо участи Західньої Німеччини в західній оборонній системі. У зв'язку з тим Західньо-німецький канцлер Аденауер викликав телефонічно з Західньої Німеччини до Парижу 4-ох лідерів тих політичних партій, з яких складається його урядова коаліція. Соціял-демократи ображені, що їх лідера не запрошено, але Аденауер ніколи не радиться його, уважаючи, що соціялісти ведуть нельояльну опозицію. Викликаним західньо-німецьким політикам Аденауер представить до апробати проєкт компромісу, виготовлений між ним і французьким прем'єром і міністром закордонних справ Мендес-Франсом, у справі Зарщини. Від того, чи Франція й Західня Німеччина погодяться у справі Зарщини, залежить взагалі згода Франції на створення західньо-европейської оборонної системи включно з Західн. Німеччиною. В господарських справах, як користування природними багатствами Зарщини й вільна торгівля між Зарщиною та Західньою Німеччиною, а також між Зарщиною і Францією, прийшло вже до згоди, а трудність викликують деякі політичні моменти, як напр. право активної участи в політичному житті Зарщини всенімецьких партій, постанова щодо тимчасовости чи остаточности теперішньої умови і т. п. Все ж, існує надія, що в суботу буде підписаний французько-німецький договір про Зарщину. Одночасно з французько-німецькими переговорами про Зарщину успішно поступають вперед наради зібраних в Парижі міністрів закордонних справ над справами: поширення Брюссельського пакту на Західню Німеччину й Італію, признання суверенности Західній Німеччині й прийняття Західньої Німеччини до Північно-Атлантійського Пакту (НАТО). — Найважнішим поступом у тих нарадах —зазначують коментарі міжнародної преси — вважається признання збоку Західньої Німеччини не тільки привілею, але й права трьом західнім великодержавам тримати на терені Західньої Німеччини далі свої збройні сили до часу об'єднання Німеччини. Після упадку пакту про Европейську Оборонну Спільноту канцлер Аденауер станув був на становищі, що Західня Німеччина не задовольниться вже признанням їй обмеженої суверенности, а жадатиме повної суверенности, при чому вона зможе надати тільки привілей західнім державам мати на території Німеччини тимчасово свої війська. Однак тепер Аденауер дав себе переконати арґументом, що коли б західні великодержави не мали формального права тримати в Західній Німеччині свої армії, тоді вони опинилися б в незручній позиції в переговорах з Совєтами про з'єдинення Німеччини, бо Совєти могли б закинути їм, що вони перебувають в Західній Німеччині нелеґально і повинні негайно очистити її територію. Поступ зроблено також щодо прийняття Західньої Німеччини до НАТО, бо виготовлено новий ключ, за яким всі учасники НАТО мають складатись своїми збройними силами на спільну армію, що підлягатиме головному командантові НАТО. Цей ключ передбачує влучення у спільну армію військових формацій двох ступнів — армійських груп і армій. Прийнявши такий ключ, західньо-німецька армія буде зобов'язана партиципувати у спільній армії половиною своїх збройних сил, себто спільне командування НАТО матиме безпосередню контролю над приблизно 300.000 західньо - німецького війська.

7 західніх амбасадорів покинули бенкет у Москві

Москва. — Сім західніх амбасадорів у Москві — ЗДА, Англії, Франції Голляндії, Норвеґії, Канади й Греції — покинули бенкет, що його уладив теперішній голова дипломатичного корпусу, бурмійський амбасадор Маунґ Он, коли дізналися, що на бенкет запрошено також представників держав чи пак режимів, що їх репрезентовані ними держави не визнають. Річ іде про запрошення представників комуністичного Китаю, Східньої Німеччини, Монгольської Республіки, Північної Кореї і В'єтнаму. Англія визнає напр., комуністичний Китай ,але не визнає уряду Східньої Німеччини й Північної Кореї. Покидаючи бенкет, деякі амбасадори зустрілися з Молотовим, який саме входив до будинку. Кожний з них перепросив господаря перед своїм виходом. Бурмійська амбасада не зрадилася раніше що вона запросила також тих комуністичних представників, бажаючи, видно, зумисне створити ситуацію, в якій західні репрезентанти опинилися б за одним столом з представниками урядів, що їх вони не визнають. Це сталося всупереч обов'язуючим дипломатичним правилам.

В СВІТІ

● **В міжнародній дипломатії** зобов'язує капелюх „гомбурґ": чорний, вузький, із сильно закрученими крисами. Такі капелюхи мали на собі дипломати, що прощали державного секретаря Доллеса на Вашинґтонському летовищі після його відлету до Парижу: французький амбасадор Бонне, голляндський — Ван Ройен і британський — сер Мейкінс. „Н. Й. Таймс" подає веселу світлину.

● **Князь Кемпбелл,** що з допомогою деяких фінансістів хотів добути з морського дна еспанський корабель із скарбом Великої Армади з 1588 року, припинив розшуки, бо — мовляв — вони забагато коштують. Він заповідає відновлення їх на весну, але до того часу наплинуть тисячі тони намулу, що його досі відгорнено з-над корабля.

● **На голляндські води** вперше після останньої війни вийшли колишні німецькі мінозловці з німецькою залогою, але — під американським прапором. Сталося це за обосторонньою голляндсько - американською згодою, щоб відповідно вишколені німецькі залоги допомогли остаточно очистити голляндські води від мін, які там залишились ще від війни.

● **Майор американського летунства,** Чарлз Іґер, стаціонований звичайно на летунській базі в Каліфорнії, прибув до Західньої Німеччини. Минулого грудня він побив усі дотеперішні рекорди швидкости у військовому летунстві, осягнувши на ловецькому літаку швидкість 1,600 миль на годину. Яку саме ціль має його приїзд до Західньої Німеччини — не оприлюднено.

● **В Европі цьогорічна осінь** ще химерніша від американської. У Північній Англії дощі спричинили найбільшу повінь на протязі останніх 20-ти років. В Данії впродовж 35 годин падає дощ і, як заповідають, падатиме далі. В Норвеґії сніги спричинили великі шкоди й заблькували залізничні шляхи. Зате в арктичній околиці панує тепла осіння погода, а у Відні записано день 19 жовтня ц. р., як найтепліший осінній день від 1922 року (80° Фаренгайта, себто 26,5° Цельзія).

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НЕРУ І МАО

Можна б цілком добре назвати індійського прем'єра Неру політичним комедіянтом, а його подорож до червоного Китаю — комедіянством. Бо ж важко припустити, щоб була ще й сьогодні така наївна людина, вихована на Заході в демократичній та ліберальній атмосфері, як б не визнавалась на тому, чим є Москва й Пейпінґ для демократії й вільного світу, яка не знала б комуністичної „біблії", чи не чула про криваві методи комуністичного режиму. Все це індійський прем'єр знає, а проте вибрався відвідати червоно-китайського диктатора Мао, та ще й назвав ті відвідини „найважливішою закордонною місією мого життя". Чи так воно дійсно буде, покаже будуччина. Покищо, можна тільки ствердити, що ця візита є для Заходу і демократій великим ударом, а одночасно великим здобутком для кривавого режиму в Китаю, бо Неру є першою людиною з некомуністичного світу, яка відвідує червоний Китай як голова держави, та ще такої, яка є по Китаю другою найбільшою державою в Азії. Обидва, себто Мао та Неру, є головами держав, які мають малощо не цілий більйон населення. Якби не ті серйозні речі, ми могли б вважати відвідини Неру комедіянством. Бо ж таким наївним він не є, щоб не знати, що являє собою комуністична диктатура, чи комуністична агресія. Проте він таки вибрався в подорож до червоного Китаю.

Зустріч Неру з Мао — це в першу чергу акція проти З'єдинених Держав. Це намагання розвалити той оборонний протикомуністичний фронт, що був створений в Манілі, себто Південно-Східній Азійський Оборонний Пакт. Як відомо, той договір уклали азійські й неазійські нації. Але Пейпінґ намітив іншого роду „мировий договір", в якому учасниками будуть уже тільки самі азійські народи. Мовляв, Азія — для азіятів, які єдині можуть завести мир і справедливий лад у цій частині світу. Такої думки є теж і Неру. Покищо Мао та Неру погодяться мабуть тільки щодо „спільної оборони" своїх власних країн. 300,000 китайців, що вітали Неру, коли він висідав з літака, кричали: „Хай довго живе мир!" Вже з цієї зааранжованої червоною владою маніфестації можна пізнати, яка є властива ціль відвідин Неру, бо ж Неру постійно говорить про мир і ним виясняє всі свої похвали для „миролюбного" Кремлю, а рівночасно й гіркі докори, з якими він довгий час постійно звертається вбік З'єдинених Держав. В розумінні Неру тепер зійшлися в Пейпінґу представники двох великих азійських націй, які впродовж довгих століть не вели між собою війни, а жили в добросусідських відносинах. Ці історичні, мирні зв'язки, заявив Неру, тепер знов відновлюються, тим більше, що обидві „великі країни" мають перед собою для розв'язання „подібні проблеми", які вони рішені розв'язати в „поступовий" спосіб. Комуністичний офіціяльний часопис, назвавши відвідини Неру „значною подією у взаємновідносинах азійських націй", ще додав, що тут іде про „колективний мир", в противенстві до того, що пробують творити З'єдинені Держави.

Неру не мав в ніякій чужій країні більших симпатій для своєї особи, як в Америці. Навіть і нині виправдують його мирову „філософію", вважаючи його далі демократом та противником диктатури і комунізму. Проте починає рватися терпець і Америці. „Ню Йорк Таймс", який завжди мав добре слово й подив для Неру, квестіонує доцільність його подорожі до Пейпінґу і все те, що він, як фанатик миру, хоче творити разом з Мао.

Як почне здійснюватись те, на що натякнув сам Неру, прибувши до Пейпінґу, то воно не може лишатись без впливу на дальшу політику З'єдинених Держав у відношенні до Індії та її „мирових плянів". Ці ж пляни мусіли б остаточно скінчитись цілковитою перемогою комуністів в Азії. Іншими словами, азійська американська політика вимагатиме нової перевірки, зокрема там, де це відноситься до пильнування над Пацифіком. Треба буде Америці шукати справжніх приятелів, таких, яким є Мохаммед Алі, пакістанський прем'єр, який, відвідуючи тепер Америку, робить якнайкраще враження.

ГАЗЕТА І ЧИТАЧІ

З нагоди теперішньої кампанії, яку веде „Свобода" в справі збірки фондів на свою дальшу розбудову і головно на забезпечення фінансової бази для свого нового видання — дитячого журналу „Веселка", велика частина читачів, надсилаючи свої пожертви, висловлює теж і свої побажання щодо „Свободи" та інших її видань. Таке заінтересування загалу читачів своєю газетою можна тільки повітати, і треба висловити глибоку вдячність усім тим, що свої побажання висловлюють. „Свобода" бо завжди була і хоче залишитись газетою, яка рахується з опінією загалу, а зокрема, своїх читачів.

Але при цьому виникають і деякі труднощі. Відомо ж, що „скільки голів, стільки думок", і немає такого генія на світі, щоб міг рівночасно задовольнити побажання всіх без виїмку, та ще й в таких складних обставинах, у яких ми живемо та в яких появляється наша преса.

З справжньою приємністю треба відмітити, що величезна більшість тих, які в своїх листах висловлюють свої думки про „Свободу", виявляють велике зрозуміння до газети і всіх тих проблем, з якими їй приходиться давати собі раду. В тих листах є теж слова найбільшої заохоти та піддержки для дальшої праці і дальших зусиль та змагань. І хоч тільки мінімальний відсоток є таких, що висловлюють своє невдоволення, Редакція й ці листи розглядає з найбільшою увагою і на цьому місці хотіла б у першу чергу на них відповісти.

У тих нечисленних критичних заввагах є два головні закиди: 1) не надруковано пересланого матеріялу і 2) надруковано вістку чи інформацію про іншу політичну групу чи партію.

Коротко у відповідь на ці два закиди:

Навіть найбільш ліберальна і найбільша об'ємом газета ніколи не буде друкувати все те, що їй надсилається. Найбільш респектована американська газета, „Ди Ню Йорк Таймс", має за своє мотто: „Всі вісті, які надаються до друку". Отже, далеко не все, що надсилається, до друку надається і то з різних причин та мотивів: суперечить пресовій етиці, може викликати законну скаргу, може зробити комусь незаслужену кривду, не має жадної інформаційної чи будь-якої іншої вартости, може мати шкідливий вплив на поодинокі ділянки суспільного життя і т. п. Таких причин є безліч, включно з тим, що надісланий матеріял недбало приготований, його не можна відчитати, чи важко зрозуміти висловлену в ньому думку. В наших скомплікованих обставинах ще входить ціла низка інших моментів, — наші партійні і віровизнаневі антагонізми, наша гарячковість та імпульсивність і готовість до полеміки, тенденційність і т. п. В таких обставинах надісланим матеріялам редакція мусить прикласти максимальну увагу і найбільш дбайливо їх розглядати. У матеріялах, що викликають будь-які сумніви, вимагають окремої перевірки, на яку редакція не завжди має потрібні сили й засоби, виключається все сумнівне, або такі матеріяли відкладається для перевірки, і це забирає довший час, або, остаточно, відкидається їх цілком.

Це одна причина. Друга причина — це об'єм газети. Нікому він так не „дасться взнаки", як самій редакції. В останніх роках „Свобода", не збільшуючи свого зовнішнього обєму, потрапила всілякими реформами збільшити майже вдвоє її поємність на друковані матеріяли. Але всього цього далеко не вистачає, бо чотири сторінки, навіть найгустіше записані, не дають можливости охопити сьогодні всеціло навіть найосновніших вісток і коментарів. До того долучається всілякі інші обов'язки і зобов'язання щоденної газети. Цю проблему могли б розв'язати тільки самі читачі, якщо б вони дали газеті відповідні фонди, щоб вона могла збільшити свій об'єм. „Свобода" за ту передплату, яку вона одержує, ледве вдержується в теперішньому об'ємі, хоч додає ще цілком безплатно двічі на місяць окрему літературно - мистецьку картку та принагідно інші картки. Збільшення об'єму газети вимагав би теж і наш національний престиж, бо коли нині кажете американцеві, який привик до десятків, а то й соток сторінок своєї щоденної газети, що український репрезентативний щоденник у цій країні появляється засадничо на чотирьох сторінках, то він дивується, як така велика і свідома спільнота не може спромогтись на більший об'ємом щоденник.

Справу повторюваних тут і там докорів щодо партійности приходилось уже не раз вияснювати. Перед нами чотири листи і всі чотири з іншими докорами: один закидає „Свободі", що вона „стала на плятформу соціялістичного Державного Центру", другий дорікає їй, що вона „підтримує бандерівців", третій запитує, відколи вона стала „угаверівським органом", а четвертий радить „позбутись мельниківства" і тоді буде все в порядку. Як справа мається в ділі? „Свобода", як орган Українського Народного Союзу і американських українців, не стоїть на плятформі жадної европейської української партії. Вона піддержує справедливу українську справу, і кожне добре діло, без уваги на те, яка партія його довершила. „Свобода" стоїть на своїй „плятформі" непорушно вже понад 60 років, ще тоді, як тих партій, які сьогодні активні, ще на світі не було. Це — українська національно-демократична платформа, на якій можуть вигідно стояти та корисно працювати й співпрацювати всі українські партії, за виїмком, очевидно, комуністичних зрадників. Це основне і ці основні принципи повторюються у всіх річних та конвенційних звітах редакції і досі їх завжди всі її контрольні органи, включно з останньою конвенцією, одноголосно апробували та схвалювали. „Свобода" цього придержується і це практично здійснює. Хто оцінює її інакше ,той її не розуміє або дивиться на неї крізь свої партійні окуляри, з тим тільки, що, замість уважати „Свободу" за свою, добачає в ній орган якоїсь іншої партії. До цього треба додати: „Свобода" віддає перше місце вісткам з українського життя та українських подій. Коли „Свобода" інформує про одну чи другу подію, це аж ніяк не значить, що вона зараз з тією чи іншою партією погоджується або її підтримує. Своє становище в поодиноких справах „Свобода" вияснює в редакційних коментарях, і тільки вони є міродайні для оцінки „Свободи", а не подані вістки чи коментарі та міркування підписаних авторів.

Стільки на сьогодні про „Свободу" та її читачів. Теперішня кампанія в справі добровільної доплати до передплати та на пресовий фонд і надсилані в рямках тієї кампанії фонди та висловлювані побажання в своєму кінцевому результаті будуть у великій мірі рішальні для дальшого розвитку і дальшого проґресу „Свободи" в цьому її сьомому з черги десятиріччі. Вони теж будуть висловом, чи „Свобода" є дійсно народною газетою, такою, якої нарід потребує.

НЕБЕЗПЕКА НЕСВІДОМОСТИ

В одному великому американському часописі великого промислового міста вміщено в числі з 15 жовтня листа до редактора під заголовком „Побоювання матері". Авторка листа, Глорія Волк, має трьох синів, і страх за їхню долю спонукав її написати цього листа.

Останній час авторка листа багато думає про „справи війни й миру". Вона хоче, щоб її сини спокійно змужніли. Вона пише: „Я не хочу, щоб моїх синів позабивали". Вона певна, що її бажання поділяють усі матері на землі ,якої б раси вони не були. „Дайте нашим дітям стати чоловіками і жінками. Дайте їм можливість створити власну родину, повести їхнє життя таким шляхом, як це звичне для цієї країни".

Авторка вважає, що мало засудити війни й поставити їх поза законом. Стан спокою — це щось більше, ніж усунення війни. Вона домагається припинення готувань до війни, відкинення стану, що зветься холодною війою. Авторка має досвід, до чого доводить такий стан. „Найбільш помітним тут є бруталізовання нашої молоді, що є необхідністю з погляду психічного готування до масового вбивства". Авторка помічає сліди цього в телевізійних передачах, у фільмах з душогубствами та насильствами і у „фільмах, що вихваляють армію". Це саме в лектурі для молоді — у „каміксах' і інших книжках. Надивившись на це все й начитавшись, молодь стає напасницькою. Тому авторка листа домагається забезпечати „світові мир, щоб мої діти, мій чоловік і я могли рахувати на майбутнє, плянувати це майбутнє й жити без страху".

Думки авторки зрозумілі й шляхетні. Ніхто не може твердити, що молодь повинна виховуватись у брутальності. Проте під цим листом не можуть підписатися матері з країн, що їх підкорила Москва. Що більше, з погляду матерів, які знають підсовєтську дійсність, лист цей шкідливий. Шкідливість його у несвідомості авторки. Якщо така несвідомість існує в переконаннях мільйонів матерів вільного світу, то велика небезпека, спричинена несвідомістю, висить над світом.

Незорієнтованість авторки виявляється хоч би в твердженні, що холодна війна спричиняє появу фільмів і книжок, в яких зображується злочини. Такого роду фільми й книжки існували задовго перед тим, і в рості злочинности молоді треба насамперед винувати несумлінних продуцентів, авторів й видавців.

Велика наївність авторки у випаді проти армії. У теперішньому положенні світу, що являє великий двобій, авторка хоче відібрати своїй батьківщині знаряддя. яке дає їй змогу встоятись у двобої.

Авторка не розуміє, що цим листом вона готує своїм синам не спокійне майбутнє у нормальному родинному житті, а підлеглість жорстокій тоталітарній системі, яка позбавить їх родини, дому й забезпеченої праці.

А якщо авторка думає, що океан — певне заборо до проти наступу большевицьких армій, то несвідомість її ще більш шкідлива й вирвати її з цієї несвідомости зможуть хіба ракетні атомові бомби, які впадуть на її місто.

У велелюдних містах високоцивілізованої країни мешкають люди несвідомі подій у широкому світі. У часописах вони шукають лише оголошень про випродаж капелюхів, у журналах — світлин кінових зірок, у книгах — легкої розваги. Книгу Приходька вони не читали й не прочитають, про Катинь і Вінницю не чули й не хочуть чути. Про осяги Росії в продукції водневих бомб, суперлітаків і підводних суперчовнів, очевидно, також не знають. А найнебезпечніше, що вони не знають того, що ці всі бомби, літаки й підводні човни продукується не для добробуту підсовєтського населення, а для того, щоб знищити затишний дім їхніх синів. Дім, що їхні сини таки зобов'язані оборонити.

Поруч з численними підпомагачами Кремлю в його поході на завоювання світу, несвідомість мільйонів громадян Заходу — великий союзник червоного напасника, який вже дозброюється для рішучого скоку. Знайомі з большевицькими практиками і цілями громадяни і мешканці цієї країни мають велике завдання в освідомлюванні американського загалу перед страшною большевицькою загрозою.

ВІЛЬНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО І ВІЛЬНА УКРАЇНСЬКА ДУМКА — ЦЕ НАЙМОГУТНІША ЗБРОЯ ПРОТИ КОМУНО - МОСКОВСЬКОЇ БРЕХНІ! ЗАГОСТРІТЬ І СКРІПІТЬ ЦЮ ЗБРОЮ СВОЄЮ ДОБРОВІЛЬНОЮ ДОПЛАТОЮ ДО ПЕРЕДПЛАТИ ТА СВОЄЮ ПОЖЕРТВОЮ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"!

Іван Кедрин

ЗА ЛЬОЯЛЬНІСТЬ МІЖ СПІЛЬНИКАМИ

Українська громадсько-політична дійсність, яка має різні світла й різні тіні, затруєна одним препоганим явищем: нельояльности між учасниками спільного ідеологічного табору. Ми привикли вже до нельояльности супроти противників, хоч це також дуже негарне свідоцтво політичної зрілости. Бо навіть до противників з цілком іншого політичного табору треба зберігати льояльне відношення, яке проявляється в тому, щоб не орудувати в полеміці фальшивими даними, не вмовляти в противників, що вони зробили щось, чого й не думали робити, щоб вистерігатись демагогії ,не ображати противників особистими випадами і завжди залишати відкриту фірточку, через яку можна договоритись на ширшій базі. А що ж говорити про конечність льояльности між групами й особами, які становлять спільні ідеологічні чи навіть хоч би тактичні бльоки! Здавалося б, що потреба такої льояльности не підлягає найменшому сумніву. У нас діється інакше.

Маємо на увазі два великі українські ідеологічні й тактичні національно - політичні бльоки: націоналістичний, опозиційний до УНРади, і бльок партій, що входять в УНРаду. Колись одностайний націоналістичний табір розпався, як відомо, спершу на два відділи, з яких кожний по нинішній день вживає тої самої назви ОУН, при чому популярно відрізняється ті два відділи тільки за прізвищами їх провідників. Жалюгідна форма взаємної полеміки між цими двома відламками одного світоглядного табору, в широких рямцях націоналізму від 30-их рр. нашого сторіччя, ввійшла вже в своєрідну традицію. Тепер вона трохи зблідла, бо „центр тягару" пересунувся до боротьби між двома групами, що постали серед того другого відламу і є відомі, як ОУН (р), чи пак Закордонні Частини ОУН, і Закордонне Представництво УГВР. Треба з притиском підкреслити, що український загал абсолютно не орієнтується в ідеологічних нюансах між тими двома групами, не орієнтується, у чому полягає становище „двійки", інше від становища „одинки", і знає тільки що „стався ще один розкол". Проте між обома цими групами, які знов таки зараховують себе до спільного ідеологічного націоналістичного табору, існує далі тактичний бльок, неписаний, але сильніший від писаного, бо диктований спільним негативним відношенням до Центру УНР. І цей тактичний бльок виявляється в усіх зорганізованих клітинах як в Европі ,так і в Америці. Просимо взяти кожне число кожного часопису кожної з цих двох груп: воно повне не то полеміки за ідеологічні позиції, а такої лайки, що найбільшому противникові обох цих груп стає неприємно й моторошно. Бо впадає у вічі яскравий факт, що люди, які разом засідають в спільних загально політичних чи громадських установах і там разом голосують, водночас зводять свої внутрішні спори публічно в таких формах, які викликають прилюдне згіршення.

Не менше згіршення викликає боротьба між групами, які належать до Української Національної Ради. Здавалося б, що це вже такий табір, який „тримається купи", є свідомий значення і вартости ідей, що його об'єднують, свідомий своєї спільної місії, яка імперативно вимагає „триматися купи' з уваги передусім на зовнішніх ворогів, але й також на українських противників. Тим часом партії, що входять у склад УНРади, розуміють свою партійно - політичну суверенність і право боротися за свою партійно - ідеологічну програму в той спосіб, що без ніякого стриму публічно, в своїх персональних виступах і. своїх друкованих органах виступають проти своїх спільників з одної УНРади. І це не є явище епізодичне і спорадичне, а хронічне та прикметне абсолютно всім без вийнятку групам УНРади, які розпоряджають своїми власними органами преси.

Від самого початку органи націоналістичної групи, яка входить в УНРаду, виступали проти „опанування УНРади соціялістами", б'ючи головно першого голову Виконого Органу УНРади, пок. Ісаака Мазепу. Коли наприкінці минулого року ця група відкликала була свого члена з Виконного Органу, то в дискредитуванні УНРади, в якій все ще залишилася членом, вона йшла навипередки з тими партіями, що до УНРади не належали і її поборювали „принципово". Офіціяльний пресовий орган соціялістичної партії, який виходить в Лондоні, спершу завзято атакував лідера УРДП, не беручи під найменшу увагу, що цей останній був діючим заступником голови УНРади. Після третьої сесії УНРади той же соціялістичний орган не менш завзято і постійно б'є по нинішньому голові УНРади й нинішньому керівникові ресорту закордонних справ, тому, що вони — націоналісти! Знову ж, читаючи деякі пресові органи УРДП, бачимо в них те саме явище: таке відношення до деяких інших партій в УНРаді, начебто ця спільна приналежність до спільного Центру не зобов'язує до такої солідарности, що автоматично накладає обов'язок делікатніших форм полеміки, якщо вже така полеміка конче з якихось причин потрібна. Те саме торкається і УНДС: коли тільки її лідер виступив з Вик. Органу УНР — зараз почав дробленими потім аргументами „принципової" і „ідеологічної' натури бити по УНРаді.

У дискусії на недавніх загальних зборах організації, яка на терені ЗДА збирає датки на Національну Раду, червоною ниткою тягнулась заторкнена тут аномалія: нельояльність між спільниками одної справи, між визнавцями одної ідеології, яка спонукала їх об'єднатись на одній широкій політичній плятформі, щоб працювати для одного діла. Очевидно, ніхто з них ніколи не вирікався власного світогляду і ніхто

(Закінчення на стор. 5-ій)

НАША ХАРИТАТИВНА АКЦІЯ

(Матеріяли з річних нарад Дирекційної Ради ЗУАДК)

(1)

Від Редакції: Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, який цього року відзначає своє десятиріччя, належить уже до того роду наших центральних організацій, що „самі собою розуміються" і про них уже відносно мало пишеться. Та це ще далеко не означає, що вони мало працюють. Навпаки, в них ведеться величезна робота, трудна, наполеглива й щоденна. Вона тільки, можливо, позбавлена тієї сенсаційности, яка здобувала б їй перші сторінки газет постійно і так, як та праця на це заслуговувала б. Для загальної орієнтації нашого загалу про ту щоденну і важку, але рівночасно таку потрібну й корисну працю, яку веде ця наша харитативна централя.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, друкуємо у відповідному скороченні поставлені нам до розпорядження матеріяли з недавніх річних нарад Дирекційної Ради цього комітету.

Наради Дирекційної Ради ЗУАДКомітету, які відбулися 25-го вересня ц. р. в домі ЗУАДК у Филаделфії, попередила контроля всієї діяльности і книговодства ЗУАДК. Контролю перевела Контрольна Комісія у повному складі за участю Романа Слободяна, Катерини Пелешок, ген. Олександра Загродського, Івана Кедрина-Рудницького і Василя Довганя у п'ятницю, 24 вересня, виготовляючи докладний звіт для нарад Дирекційної Ради.

Нараду Дирекційної Ради ЗУАДКомітету відкрив голова д-р Лука Мишуга о год. 11 ранку. На нараду прибуло 21 членів Дирекційної Ради, а саме: всі члени Екзекутиви: д-р Лука Мишуга, д-р Матвій Стахів, п. Олена Лотоцька, Михайло Дуткевич, п. Павлина Різник, Михайло Дубас і екзекутивний директор д-р Володимир Галан; всі члени Контрольної Комісії: Василь Довгань, Катерина Пелешок, ген. Олександер Загродський, ред. Іван Кедрин-Рудницький і Роман Слободян, як теж такі члени Дирекційної Ради: п. Іванна Венцаль, Орест Городиський, Роман Карбівник, інж. Степан Куропась, адв. Роман Смук, п. Олена Штогрин, Андрій Шекерик, Петро Шинкар і Дмитро Василащук.

Оправдали свою неприявність всі інші (шість) члени Дирекційної Ради, а саме: Антін Батюк, д-р Павло Дубас, ред. Василь Мудрий, адв. Іван Панчук, Тарас Шпікула і мґр Осип Утриско.

Ствердивши потрібне кворум для наради Дирекційної Ради, д-р Лука Мишуга, відкриваючи наради, привітав усіх присутніх і виголосив таку вступну промову:

1. Десять років тому

„Відкриваючи чергові річні наради Дирекційної Ради Злученого Українського Американського Допомогового Комітету дозволю собі пригадати, що якраз тому десять років, тут у Филаделфії, на Другому Конґресі Українського Конґресового Комітету, дня 22 січня 1944 року, зродилась думка зорганізувати одну велику неполітичну гуманітарно - допомогову установу для несення допомоги нашим братам в Европі, що потерпіли у другій світовій війні, а зокрема приблизно мільйонові українських вигнанців - скитальців, бездомних і безпомічних жертв війни та безоглядного переслідування чужих наїзників. На цьому Конґресі ухвалено резолюцію ,якою уповноважено УКК зорганізувати в Америці Український Воєнний Комітет Допомоги Воєнним Жертвам і Втікачам, розголосити безвихідне положення українських воєнних жертв і втікачів та подати це до відома урядових установ у Вашинґтоні, Червоному Хрестові та Адміністрації Ріліфу і Реабілітації Об'єднаних Держав.

Не буду переповідати історії постання цієї харитативної організації, про яку думав Другий Конґрес УКК тому десять років. Вона списана в книзі про ЗУАДК, яка вже майже готова до друку, а про зміст якої почуємо на іншому місці. Але для відзначення десятиріччя пригадую, що офіційно створено Український Американський Допомоговий Комітет на нарадах в Ню Йорку, в готелі „Пенсилвенія", дня 20 червня 1944 року. Нарадами проводив тодішній голова УКК, Степан Шумейко, а вибрана там управа складалася з таких осіб: д-р В. Галан, голова, д-р Неоніля Пелехович-Гайворонська і п-ні Юлія Маньовська, заст. голови, д-р Павло Дубас, секретар, Євген Рогач, касир, Роман Слободян, Василь Шабатура, Анастасія Вагнер і Іванна Венцаль, члени Контрольної Комісії, а члени Ширшої Управи: Марія Близнак, Андрій Мельник, Анна Настюк, Ева Піддубчишин, Марія Сталена, Платон Стасюк, Ірина Тарнавська і Семен Угорчак.

Думаю, що буде на місці, коли сьогодні з признанням та подякою згадаємо за тих, що тому десять років створили ЗУАДК і тих, що заслужились для нашої гуманітарної акції, як члени Екзекутиви чи Ширшої Управи, чи як ревні працівники на місцях і щедрі жертводавці, чи як директори і працівники на европейському терені. Зокрема, згадаймо за тих, що відійшли від нас навіки, а зокрема жертвенного Семена Угорчака, члена Першої Управи нашої організації, та заслуженого заступника предсідника, Покійного Миколу Мурашка. Відійшло від нас передчасно теж і багато таких, що врятувались і при допомозі ЗУАДК дістались до Америки. Згадаю хоч би імена таких заслужених Покійних, як голова Наукового Товариства ім. Шевченка, проф. Іван Раковський, як відомий громадський діяч Борис Іваницький, як славний скульптор Антін Павлось, чи незабутній артист і режисер Володимир Блавацький, оперовий диригент Богдан Пюрко, чи такі, як проф. Михайло Олексіїв, проф. Валентина Радзімовська, або о. Іван Гараценко з Харкова, відомий діяч ще з передреволюційних часів. Їхні та багатьох інших імена є для нас усіх величезною втратою, а для ЗУАДК свідченням, кого він з українців намагався рятувати і кого далі рятує. Пошануймо ж повстанням з місць їх пам'ять, а теж і тих працівників, з старої й нової іміґрації, що разом з нами, кожен на свій лад, працювали для всім нам спільної, великої й дорогої справи".

Після вікриття прийнято порядок наради, а секретарка п. Павлина Різник відчитала протокол із попередньої наради Дирекційної Ради ЗУАДКомітету, відбутої в днях 24 і 25 жовтня 1953 року.

Першим із звітодавців був голова Комітету д-р Л. Мишуга, який у своєму звіті м ін. говорив:

2. Харитативна праця ЗУАДК та громадянство

„У зверненні Ради Директорів ЗУАДКомітету з 25 жовтня минулого року до всього українського громадянства читаємо в першому уступі, що „українська допомогова акція мусить збільшитися", при чому вияснено, що „чужі й інтернаціональні організації можуть лише втягнути в рахунок наших залишенців для узискання фондів, але повне зрозуміння їхніх потреб і найкраще забезпечення може дати їм виключно українська організація, ведена і фінансована українським громадянством".

Так стояла справа десять років тому, коли ЗУАДКомітет починав свою працю, так стояла вона минулого року і так стоїть вона й сьогодні. Отже своя організація і свої фонди. Організацію ми створили і вибороли для неї державне і міжнародне визнання. Але фондів, своїх фондів, як не мали достатньо давніше, так не маємо їх і нині.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

МИСТЕЦЬКІ ВИСТУПИ ОЛЕНКИ ҐЕРДАН У ЗДА

Перечитав я цілу гору рецензій давніх і нових про Оленку Ґердан, дещо з того перший раз. Все те дуже гарне, похвальне, правдиве і про школи і вчительок, про виступи і успіхи та про її власні оригінальні танкові креації. Багато з них писані спеціялістами фахівцями та знавцями танкового мистецтва взагалі, а з окрема однодумцями прихильниками того напряму танкового мистецтва, що його визнає і репрезентує О. Ґердан. Що танок не тільки може бути мистецтвом, але ним насправді є, сьогодні не підлягає дискусії. Як самостійне мистецтво він має свої категорії, засоби і можливості вислову, має свої напрями з різними критеріями вартостей та ділянками особливих заінтересувань.

Українська хореографія, в якій виявляється свідоме шукання своєрідного стилю та українського характеру, має три типи, три виразніші напрями чи навіть школи. Про них маю надію говорити докладніше при іншій нагоді. Тут мушу тільки ствердити, що третій з них — найновіший, найменше практикований і найменше доцінюваний, та зате найбільше надійний для майбутнього розвитку українського мистецтва. І цей третій напрям репрезентує Оленка Ґердан. Вона вже настільки виросла понад школу, що з неї вийшла, а своїми творчими креаціями, танковими композиціями, та вдалими експериментами (танки під час декламації і співу) здобула собі повагу між товаришами свого фаху.

Оленка Ґердан, здається мені, ще не має завзятих ворогів — антаґоністів. І не буде їх мати, доки виступає як соліст, виконавець власних композицій. Але її мистецькі можливості на цьому не кінчаються. Вона автор статтей на мистецькі теми, тому скорше чи пізніше мусить взятися за перо, щоб утривалити свої мистецькі ідеї, передати хоч слід по них, щоб не скінчилися, як кінчається виступ, і за ним западає куртина. Ті ідеї мусять видержати дискусію і напевно причиняться до постання чогось нового. Вона автор цілої книжки з простими і легкими до вивчення танками та руховими забавами для малих дітей. Багатство пісень і природність укладу дають вдячний мистецький образ глядачам і приносять не меншу радість виконавцям. Видання такої книжки дало б школам, садочкам і організаціям, які займаються дітьми, засіб притягати і дітей і батьків. Вона теж фаховий мистецький педагог, режисер-хореограф і композитор.

На індивідуальність нашого мистця зложилося багато чинників. Перший — це особистий контакт і досвід з народним танком. Подвійний вишкіл в модерному і клясичному балеті дозволив їй зробити не принагідний а свідомий вибір. Модерний напрям дає можність творити щось нове, розкривати глибинний характер та виражати душевні настрої. Знання народного танка і її творче „я" дали їй ключ до творення. І тому народні танки її укладу мають щось більше від самого народного стилю.

В нас є багато стилевих українських танцюристів і балетмайстрів. О. Ґердан творить настільки в характері українського народу, що збагачує і розбудовує той стиль. Оце на наших очах відбувається процес дуже подібний до процесу поставання клясичного балету. Від французьких народних танків, через сальони і королівські палаци, сценічні адоптації та професійну вдосконаленість сьогодні він має світову славу.

Більшість її композицій сприймаються як мистецька мрія-казка. Але в „Ярославні" вона підноситься до висоти епосу, національного міту. Це й є моменти, які бувають ще в ритуальних та церемоніяльних танках старших культур Далекого сходу, які Захід затратив і за якими тужить, щоб щось таке створити.

Була б велика втрата, якщо б мистецтво Оленки Ґердан зупинилося на теперішнім етапі, або скінчилось взагалі. Вона повинна мати свою школу, свою групу, своє місце. Осередок, що на таке здобудеться, буде мати щось більше ніж ще одну атракцію для нових і старих, а особливо для вдержання наймолодших при своїм. Такий осередок мав би свідомість, що в них не лише плекається й консервується свої вартості, але і плекається і розвивається, хоч би в скромній обстановці, мистецькі ідеали, які в нормальних вільних обставинах на рідних землях дали б величні висліди, принесли б славу і честь мистцеві і народові.

Є в нас люди та організації, що займаються фільмом. Варто б утривалити на фільмі креації О. Ґердан, її самої та її можливої групи на нормальній сцені, при добрім світлі і гарних декораціях та добрім акомпаніяменті.

Антін Малюца

З ТЕАТРУ І СЦЕНИ

ВИКРИТТЯ ТАРТЮФА

(„Тартюф" Мольєра, постава О. Добровольської в Укр. Театрі в Америці під мистецьким керівництвом Й. Гірняка).

Це перша думка після прем'єри: Тартюфа викрито! Викрито саме там, де про його існування мало хто знав, де про нього не думали, його не пізнавали, куди про нього лише зрідка долітали неясні чутки. Це діло Ню Йорк може вписати на конто тих своїх осягів, якими він лише і може здобути собі титул культурної столиці позасовєтського українства. Прем'єра УТА повернула українського глядача, який не ходить до американського театру, в самі надра клясичної світової драматурґії і показала, як сильно ми потребуємо цього, мовляв Зеров, звороту „до джерел" у своїй нещасній провінційній скапцанілості. Нам подарували не більш і не менш, як Мольєра. І, можливо, подивившись на нього, зрозуміють у нас, що значить у цих вимірах наш Микола Куліш, якого заповзялись донищити не тільки совєтські, а й наші еміґраційні тартюфи. Не випадково зразу після Куліша Добровольська і Гірняк поставили Мольєра.

Отже, „Тартюфа" „викрито", як старий скарб культури. Але ще більше викрито його, як суспільно-психологічний тип нашого часу. Безумовно, всі оті „батьки народу", „старші брати" та інші прийшлі з Москви творці сучасної „квітучої України", як і всі їхні явні і секретні „сотрудники" з наших „енків" — це все Тартюфи, що забрались у нашу хату і що таку несамовиту чортівську ролю відограють в житті України під маскою її „визволителів", бездоганних добродіїв і покірних слуг. Страшний цей український Тартюф і напевне невипадково Мирон Чолган (як актор) і Олімпія Добровольська (як режисер) надали цьому комедійному французькому образові характеру якогось хижого чорного крука, якогось чортівсько-зловісного відтінку, що так вражає на безжурному тлі французького комедійного дійства. В одному місці (перша дія) Мольєр ніби ненароком кинув устами Клеанта слівце про Тартюфа: „страшний". Цю часткову риску загалом смішного в комедії образу Чолган і Добровольська перетворили чи не в основну прикмету Тартюфа, надавши цим комедії трагічного відтінку. Зроблено це з характеристичною для Чолгана шляхетною скупістю зовнішніх засобів. Вийшла українська інтерпретація Тартюфа середини XX сторіччя і глядач може гордитися нею разом із її авторами.

З другого боку, Орґон у виконанні Йосипа Гірняка і виправдує і мистецьки зрівноважує цю інтерпретацію Тартюфа — творення зовсім протилежного психологічного і мистецького образу — незвичайної довірливости, яка, за влучним виразом Дмитра Донцова, в українців часом доходить ступня святого ідіотизму. Цей мольєрівсько-французький психологічний тип людини доведений Гірняком до ступня його чисто української неперевершености. Гірняк-Орґон стоїть на рівні ліпших кулішівських шедеврів його минулої акторської молодости. Коли він дивиться з-під стола на зненацька розкриту перед ним тартюфівську дійсність, то в його погляді мимоволі відчувається, що він бачить щось більше за те, що діється на сцені. Можливо цей незбагненний погляд на залю збагнув, як кишить Тартюфами українська дійсність, зокрема на еміґрації. Не може бути інакше. Бо хіба ж це не наші еміґраційні тартюфи, розпинаючись на всіх перехрестях за гнану українську культуру і зокрема за театр, систематично цькують і підкопують театральну працю Гірняка на чужині? Позатим у кожному його русі почувається, що сцена для нього, як вода для риби: поза нею його не уявити. Лише торкнувшись ногою сценічної дошки, він стає собою і починає жити так вільно і невимушено, що забувається, що це тільки мистецтво і труд лицедія. Може формаліст і попрікне Гірняка за злегка дядькотарасівський відтінок француза Орґона (як Чолгана — за демонічну інтерпретацію забавного комедійного типу), але ми в цьому саме бачимо мистецьку силу і актора і Мольєра, який переніс кордони Франції і має здібність бути також українським Мольєром.

З інших акторських досягнень прем'єри слід відмітити Л. Крушельницьку, яку пам'ятаємо з „Боярині", де вона так напружено хотіла і не змогла вповні пробитись до психологічної підоснови образу. Тут її Ельміра (Орґонова дружина) вже має елементи глибшої інтерпретації жіночої психології — на тій делікатній грані, де сходяться в одній душі вірна дружина і приваблива жінка, якій улещують. Володимир Змій в ролі Клеанта чи не вперше за ряд років самовідданої упертої праці в театрі розморозив своє тіло й обличчя, на якому вже не видно тяжкого зусилля „заграти ролю". Його монолог в першій дії дає ключ до Мольєрового розуміння типів Орґона і Тартюфа і не шкодило б, коли б актор у дальших виставах ще більше вияскравив це місце. В. Калин (Дорина, служниця Орґонової дочки Мар'яни) мала особливо явний успіх у публіки — можливо, не без впливу додаткового фактору „амплуа", в якому вона дома. Ігор Шуган і Люба Сай в ролях закоханих Валєра і Мар'яни були свіжі, молоді і забавні, хоч Валєрові не пошкодило б набути дещо більше французької легкости, якою більше відзначився Ярема Шуган в ролі Даміса (Орґонового сина). Добрі жести, рух і міміка Іви Куліш, творячи яскравий образ Парнелі (Орґонової матері), не знайшли відповідного доповнення в слабуватому цим разом звучанні й змістовій акцентації її голосу. Акторськи трудне поєднання в образі Парнелі сліпого фанатизму довірливости і тупої ароґанції мізантропізму Іві Куліш таки вдалося. Коли Микола Понеділок врізався в пам'ять короткою появою в ролі Лояля — судового пристава, то цього не можна сказати про Р. Леедзу в такій само епізодичній ролі поліцая.

Це була справжня розвага для глядача і яскрава лекція для тієї акторської молоді, яка вважає за образу запрошення до виконання епізодичних ролей — оця стара служниця Флінота у виконанні Олімпії Добровольської. Їй дано на сцені лише кілька хвилин і жадного слова. Добровольська створила ляльку, зроблену з застигло-невгнутого папьє-маше, і ця німа лялька промовляла до глядача більш, ніж фонтани слів.

УТА є під мистецьким керівництвом Йосипа Гірняка. Але постановник-режисер, безпосередній будівничий цього гликобокультурного і непідробновеселого спектаклю — це Олімпія Добровольська. Після 30 років виключно акторської праці позбувшись силою трагічних загально-українських обставин театру, Добровольська відважилась на вигнанні почати нове життя — режисера, постановника і педагога. Уже після її „Оргії", „Лісової Пісні", „Слуги двох панів" і „Примар" можна було це думати, але після її „Тартюфа" треба сміливо ствердити: в особі Добровольської за неповних десять років вигнання виріс новий в українському театрі повноцінний оригінальний режисер. Розкоші естетичної грайливости в поєднанні з нещадним розтином на всю глибину „геологічних" шарів людської психології — оце те, чим обдарувала глядача перша робота Добровольської в першій прем'єрі УТА. Від загального розгадання істоти безсмертної комедії і до останнього ґудзика на мистецьки добірних і історично грамотних костюмах, від безпередиху навального потоку і ритму дії до останньої мізансцени — скрізь видно мистецьку волю режисера. Також добре, що постановник запросив до співпраці доброго мистця — Мирослава Радиша, який дав кольорове бездоганне, хоч, може, як на сцену, дещо заплоске оформлення сцени. Було б гарно, щоб УТА і надалі залучав до співпраці наших ліпших малярів.

Переклад Володимира Самійленка, видрукуваний 1901 р., звучить і сьогодні добре, хоч Рильський нині дав би незрівняний текст. Хтось із наших ліпших поетів мусів би бодай в окремих місцях освіжити прекрасну стару працю Самійленка. В давніші часи „Тартюф" не раз ішов на українській сцені, але може вперше оце він прищепився і зажив на українському ґрунті повноцінним мистецьким життям.

З прем'єрою „Тартюф" УТА перейшов із категорії сухого оголошення у вигляді трьох літер в українську культурну дійсність, викриваючи наперед своїх сподіваних противників-тартюфів і подавляючи їх своєю веселою і безпромашною рапірою.

Юрій Дивнич

Три українські фільми з Торонта

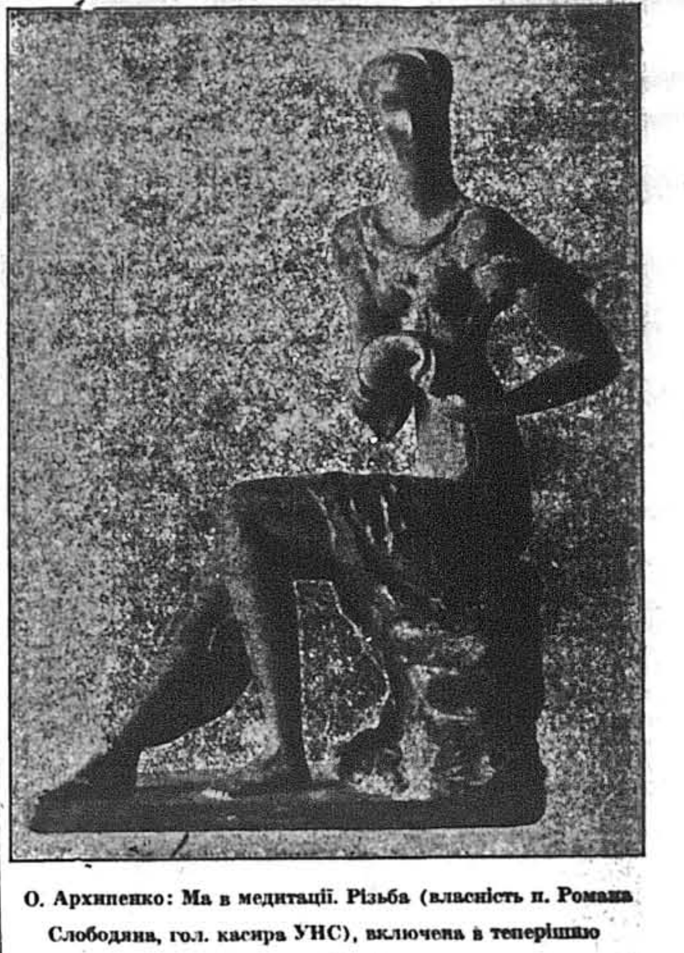
Перший Ви, Достойні Читачі, мабуть уже бачили, а якщо ні, напевно він швидко до Вас прийде. Це „Львівські катакомби". Ви самі його побачите й оцінете, але одна заввага: коли будете дивитися, не забудьте, що це перший фільм з українських, що спробував підняти іншу, як побутова, тематику та що у зв'язку з тим, зокрема з нашими умовинами і нашими скромними фондами, на нього не слід дивитись очима того глядача, який бачить фільми Голлівуду. „Львівські катакомби" — це спроба перенести Львів, Карпати, НКВД і нашу геройську УПА на фільмову плівку і надати цілому сюжетові ідейного змісту наших бурхливих днів. Навіть ті, що стояли близько до продукції фільму (коли про таку можна взагалі говорити!), зворушуються, коли цілість проходить перед їх очима, а цілій низці сцен з життя підпільної і переслідуваної Греко-Католицької Церкви, з кабінетів НКВД, врешті з лісів, у яких діє УПА, — не можна відмовити високої якости. „Одеон-Солук-Фільм", що має вже за собою кольоровий фільм „Чорноморці" та ряд більших і менших фільмових репортажів з українського життя, зробив у цій новій своїй спробі черговий крок вперед.

Другий фільм український, що „вродився" в Торонті, бачили кілька днів тому запрошені журналісти та гості. Це фільм зовсім іншого типу і про те, що він „робиться", відомо було вже щонайменше від півтора року: цей згадував якісь прізвища, той розшукував потрібний реквізит, але довкола всього стояла тайна. І ось — є! Його назва „Скарби України", він кольоровий і англомовний, час — майже година. Якщо точніше говорити про нього, то найкраще порівняти його з недавно виданою в ЗДА також англомовною книжкою „Юкрейніен Артс", точніше з частиною тієї книжки, бо у „Скарбах України" зроблено зусилля поставити перед очі англомовного й українського глядача всю красу та все багатство народної ноші України. Маємо враження, що це вповні вдалося — і коли перед вами проходять окремими незв'язаними з собою, картинами чудові народні строї різних українських земель та околиць, модельок для яких дбайливо підібрано та які відповідно скоментовано, маєте респект до тих, що в Канаді завдали собі труду повинаходити та поспроваджувати цю ношу, розробити окремі сценки та закріпити їх для всіх: тих, що вже бачили ці строї і знають, як їх знищить сучасна московська окупація та тих, що не бачили їх „в натурі" і вже не побачать. Респект маєте ще й тому, що весь кошт цього прегарного і важливого фільму, коротко 10,000 долярів, склали три лікарі-українці, що вже тут родились і зросли, не бачили України, але зробили для Неї цей фільм. Чи це не будує? Чи це не творче та сильне?

Про третій фільм можу тільки зрадити те, що сам знаю. Знаю, що зватиметься „Під дахами Торонта", що накручує його невсипущий і завзятий Лев Орлигора за власним сценарієм і що тема його — боротьба з затіями та щупальцями НКВД серед української еміґрації в Канаді.

Ось так Торонто презентує вам в цім році три українські фільми. Ні, я був би неточний. Є ще і четвертий, саме кольоровий фільм-репортаж з Першої Зустрічі Українських Мистців Америки й Канади. Це чудовий фільм і навіть я, що мав мороки з цією Зустріччю та маю до зануди її ліквідації, дивився на нього з захопленням. Відтяв би тільки ті інтерв'ю, які п. В. Солук дочепив до фільму наче розвору до фастону — і мав би відвагу показати цю відбитку Зустрічі хоч би і в Білому Домі.

Анатоль Курдидик



О. Архипенко: Ма в медитації. Різьба (власність п. Романа Слободяна, гол. касира УНС), включена в теперішню виставку в Ню Йорку.

ВИСТАВКА АРХИПЕНКА В НЮ ЙОРКУ

(Г) В суботу, 14 жовтня, відбулося в пополудневих годинах відкриття 110-ої з черги індивідуальної мистецької виставки великого українсько - американського мистця Олександра Архипенка. Виставка відбувається в приміщенні Ґалерії Об'єднаних Американських Мистців при 711 П'ятій евеню. Виставка ця відзначає 50-річчя творчої праці мистця і на ній показано твори з різних періодів його різьбарської і малярської творчости.

Виставка обіймає 163 експонати, але вони лише частина матеріялу, який не міг поміститися в залях ґалерії. За два тижні деякі з творів будуть усунені і заступлені іншими. В теперішній групі творів показано головно речі з останніх десятиліть творчости мистця, виконані в ЗДА, які легше можна було стягнути на виставку. Між ними звертають увагу дві прегарні різьби із збірки п. Романа Слободяна з Елизабету, Н. Дж., одна з них — це знаменита жіноча фіґура „МА", другий примірник якої знаходиться у Львові в Національному Музеї. Як відомо, твори нашого мистця знаходяться в багатьох музеях, ґалеріях і приватних збірках цілого світу, і придбати їх на виставку було неможливо. Для полегшення орієнтації і кращого погляду на попередні періоди своєї творчости, Архипенко зробив серії картонів з фотографіями творів, між іншим, погруддя Шевченка, що тепер знаходиться в Клівлендському парку. З таких картонів бачимо, що деякі музеї, ось як у Тель-Авів, мають по два десятки творів нашого мистця.

Виставка, для кращої орієнтації, поділена на періоди, характеристичні для творчости мистця: період кубістичний, період моделювання простору і вгнутих форм, період мальованої скульптури, період тривимірної скульптури (тут бачимо фраґмент фізьби, виставленої 1913 р. на нюйоркській виставці модерних), період скульпто-малярства і період пластики з прозорого і освітленого матеріялу. До цього додано значну кількість рисунків, акварель і олійних образів, з яких найновіший датований 1954-им роком.

До виставки додано також картони з голосами світової мистецької критики про творчість Архипенка — американської, французької та української (м. і. статтю в „Свободі"), як також карикатури на твори Архипенка (одна роботи Еко з 1937 р. в львівському „Комарі"). Відкриття, а властиво перед-відкриття для запрошених представників мистецького світу, відбулося при імпозантній кількості гостей, між якими можна було зустріти відомих американських мистців і критиків. Український мистецький світ був репрезентований на відкритті представниками Літ.-Мист. Клюбу в Ню Йорку і Об'єднання Мистців Українців в Америці, яке вшанувало мистця кошем квітів. Виставка відкрита до 13 листопада і варт особливо звернути увагу, що Архипенко даватиме щосуботи від 4 до 5 год. пополудні доповіді з поясненнями своїх творів (вступ вільний для всіх цікавих).

В. Січинський

СВЯТОЮРСЬКІ ЯРМАРКИ У ЛЬВОВІ

Святоюрська Гора у Львові, з славнозвісною катедральною церквою, першою школою вищого типу XVIII століття — Колеґією, друкарнею, осідком галицьких митрополитів, манастирем та іншими культурно-освітніми та виробничими закладами, відогравали провідну ролю також в економічному житті Львова і цілої Західньої України. В цьому відношенні першорядне значення мали славні Святоюрські ярмарки. В старовину подібні ярмарки були незвичайно важним організаційним і реґулюючим чинником в господарському житті краю. Спеціяльно українські ярмарки досягали великого розмаху, сприяли господарській самостійності українців, незалежности від чужих ринків збуту та зміцнювали добробут України. Чужинці, що відвідували українські ярмарки, дивувалися їх розсягом, грошовими оборотами і притягаючою силою для чужинців. Навіть невеличкі містечка України були славні своїми ярмарками, що звичайно відбувалися одночасно з церковними відпустами та храмовими святами.

Як приклад наведемо записки німецького подорожника Шмальця з 1836 року про Україну. Він писав: „Я був здивований торговельними оборотами деяких ярмарків. В Ромнах, маленькому місті Полтавщини, сума річного обороту перебільшує можливо ту, яка у деякі роки буває на ляйпціґських!" Не менше інтересні спостереження про українські ярмарки чеха К. Заппа 1844 р., О. Бальзака про київські „Контракти", Й. Г. Коля, російського письменника І. Аксакова та багато інших. Тільки не цікавилися тим українські історики, економісти, не досліджуючи глибше їх економічного, фінансового і культурного значення. В кращому разі звертали увагу тільки на чисто побутову, етнографічну і звичаєву сторінки торгів. Але і чисто побутова сторінка українських ярмарків викликає значний інтерес та читається з великою цікавістю.

Святоюрські ярмарки у Львові були найбільшими ярмарками Львова та втягали в свою орбіту більшість підприємств і ремісників цілої Галичини. Вони були відомі ще в княжі часи. Тоді у Львові торгували купці українські, вірменські, німецькі, особливо нюрнберзькі. Останні скуповували на Руси-Україні шкури, худобу, збіжжя, мед, а продавали матерії, сукна, полотно, футра та інше. Купці розкладали свій крам у буковому гайку коло манастиря св. Юра та на самому подвір'ї Юра. В старі часи дуже добре розуміли наші провідні верстви значення економічного і культурного життя широких народних верств і то краще розуміли, як сучасники! Адміністратори Святоюрського манастиря, згодом єпископи і митрополити, дбали про привілеї й охоронні грамоти для ярмарків притягаючи таким чином ремісників, мистців, торговців та покупців на Святоюрські ярмарки. Перший із львівських єпископів, що звернув пильну увагу на піднесення святоюрських ярмарків, був енергійний Йосип Шумлянський. Він здобуває королівський привілей на два ярмарки під св. Юром — на Покрову і св. Юра. Перша звістка про такі ярмарки походить з 1679 р. В 1720 р. адміністрація св. Юра відновлює привілей у короля Авґуста II на день св. Покрови і здобуває привілей на відпуст від папи.

Давня традиція Святоюрських ярмарків від тоді, в XVIII стол. особливо, поширюється. Купці й товари стягаються не тільки з цілої Галичини, але і з закордону: Молдавії, Австрії, Шлеську, Німеччини. З місцевих красвих виробів відомі були кушнірські, кравецькі праці з Рогатина, вироби гончарські, боднарські та інше. Славні були львівські медівники, так звані „юрашки". На площі перед св. Юром для ярмарків будувалося ціле провізоричне місто — не тільки різні шатра, але більші дерев'яні будинки. Прочани приходили не лише з Галичини, але і з цілого Поділля, Волині, а навіть з Буковини і Закарпатської України. Треба відмітити, що зносини з Закарпаттям були особливо інтенсивні також у справах культурних і національних, спеціяльно за доби мукачівського єпископа Бачинського. Щодо прибутків з ярмарків, які впливали до єпископської каси св. Юра, то з огляду на великі оплати за місце торгу та ін., вони не були великі. Наприклад, за записами єп. Лева Шептицького вони становили 400 золотих від одного ярмарку. Після розбору Польщі в 1772 р., коли Галичину приділено до Австрії, Святоюрські ярмарки тривали далі. Привілей цісаря Йосифа II з дня 6 листопада 1789 р. для львівських міщан, у точці XIII, дає дозвіл на два Святоюрські ярмарки: в місяці травні в день св. Юрія і в жовтні на Покрови. Одначе через різні урядові обмеження, що загалом торкалися відпустів, та з огляду на неспокійні часи — Святоюрські ярмарки до 30-их років XIX стол. розвивалися слабо, зате в 30-50-их рр. досягали великого розміру. З того часу, між іншим, походить олійний образ на полотні, що дуже докладно виображає Святоюрський ярмарок (Національний музей у Львові). У половині XIX століття, крім одягу та подібних виробів, був поширений продаж гончарських виробів з Миколаєва над Дністром і з Мазурщини, крім того вироби боднарські, кушнірські, ткацькі та, звичайно, знамениті львівські медівники, цукорки та інші ласощі. З 1844 роком осягнули ярмарки найвищий ступінь розвитку, стягаючи купців з Відня, з чеської Праги, з моравського Берна та інших міст середньої Европи.

Яскраво змальовує побутові особливості Святоюрських ярмарків Рудович (Іван Войниловець), користуючись згаданим олійним малюнком і, розуміється власними спогадами та свіжими ще в його часи переказами.

„На ярмарку рух, життя, день торговий. Під муром розтягнулися довгим рядом шатра образників та купців, що з далеких сторін позвозили свій товар та порозкладали різну одежу на продаж. Перед шатрами повно народу; торгуються, купують, щоб дурно домів не вертати. Для старшенької доні-віддаництрнс торгує мати кожушок на віно, для молодшої хоч запаску та скиндячку, а для себе стара вибирає пасовані жовті сап'янці, щоб було в чім до церковці та між люди вийти.

Поза шатрами з крамницею та одежею розложили львівські медівникарі свої ласощі. Їх буди, немов піраміди в мініятюрі, вистають понад інші провізоричні будівлі, а перед шатрами медівникарів та цукорників згуртувався „менший брат", міщухи та селюхи всуміш; кожний з них бажає купити лицаря з медівника, дітвака повиненого, або звізду за гріш, одержаний від матусі чи нанашки.

Маленька прогалина — це вулиця, кудою їдуть фіри; а за доріжкою розложили гончарі, аж з Миколаєва та з далекої Мазурщини, свої характеристичні шатра з півокруглими верхами. Можна тут дістати і глиняні калинники, роботи наших доморідних артистів, і поливанці, ба і кам'яні горщики, зроблені умисно на торг під св. Юром. Понижче гончарів бачимо високі гори та цілі фіри боднарських виробів. Тут торг ще більше оживлений: видно, що ті, які купують, не вміють, або не хотять, оцінити правдивої вартости виробів боднарських. Купець спускає з поданої ціни, а остаточно, розлючений, каже „крайнє слово". Бойкий прочанин хапає купця за чуприну: зачинається метушня, а гиря летить на землю, немов скошена трава під косою. Напроти гончарів стоять дерев'яні буди з полотняними дахами; це, мабуть, магазини і гостинниці для приїжджих гостей та купців. По стінах тих буд, а навіть під окремим шатром, порозвішували кушнірі шапки. Та, видно, торг не ведеться, тих, що купують майже не слідно, мабуть, не чують ще зими.

Внизу, ближче до Поєзуїтського городу, видно більший майдан. Тут рух, повно народу, фіри їдуть одна за другою. Напереді їде широка ляндра запряжена парою сивих довгохвостих коняк. В повозі розсілася вигідно якась поважна матрона з широкою білою капузою на голові; ошую від неї сидить мабуть її супруг у циліндрі, що заліз йому на голову аж понижче вух, на кізлі сидить скулений візник. За ними проїхав якийсь селянин у високій шапці „на завісах", одягнений в білу сірачину з „бородицею" на плечах. Став між знайомими та розмовляє з прочанами, з котрими рік-річно стрічається під святим Юром. Видно недалеку дорогу відбули, бо одяг показує, що це селяни з підльвівських, а найдалі з стрийських сторін. Далі за возами бачимо наших гірняків, бойків та навіть лемків, у сіраку напошки, в пасованих штанцях з сірачини та в легеньких ходачках. Один із них

(Закінчення на стор. 4-ій)

Микола Понеділок

РЕСТОРАН — „СТАХАНОВСЬКА КУХНЯ"

„Я прибув до Одеси і за три дні перебування там лише двічі їв".

Лист колгоспника до газети.

(„Радянська Україна")

Кирило Федь приїхав до Одеси ще ранком, — і ось вже сонце спочило, а він ще нічого не їв. В який ресторан не зайде — черга до столика така, що за три години не діждешся їжі. Добрі люди порадили йому взяти трамвай до передмістя, до головного цвинтаря, де вечером люди бояться ходити, і тому там ресторани пустують.

Майнув він туди. Добрався, роздивляється... Головні ворота цвинтаря, трохи подалік декілька невеличких задрипаних будинків. Ані світла, ані руху. Від такої тиші Феді стало моторошно. І перша думка, що стрельнула йому — „Дай Боже, ноги — втікати". Але голод затримав Федю та піддав йому трохи хоробрости.

— Щоб там не було, піду шукати. Затамував страх і покрокував до будинків. З розчинених вікон одного пробивалося підсліпувате світло та аромат несвіжої капусти, змішаної з сирівцем. При відблисках віконного світла прочитав вивіску:

„Народній Комісаріят Здоров'я. Канцелярія цвинтаря. Відвідини зацікавлених кожного дня від восьмої ранку до четвертої дня. В суботу, а також в день Першого травня і Жовтневої революції замкнено". Внизу ще одна вивіска: „Народній Комісаріят Харчової Промисловости. Ресторан — „Стахановська Кухня". Телефонічно резервуємо посуд та ложки".

Постукав. Двері трішки розхилилися і крізь щілину понеслася лайка.

— А розносила вас чортяка. Канцелярія закрита. Завтра...

— Та зачекайте... Я...

— Що ви мене затримуєте, товаришу. Ви в справі вічного спочинку?

— Ні, поїсти.

— Ну так би й зразу казали. *Ліворуч двері. Не стукайте*, бо ніхто вас не почує. Просто заходьте.

Нарешті дошукався. Справді, їдальня. Під стіною три заялозені столи. Біля одного якийсь п'яний, певно відвідувач, обрізував кухонним ножем нігті та щось наспівував. За ним висіла густа, болотяного кольору, завіса, з-за якої долітали крики, свисти та дзенькання чарок. На завісі теліпалася дощечка з друкованим наліпленим папером: „Не затримуй ложку — вона потрібна іншому".

Федя облюбував собі місце в кутику і збирався сідати.

— Не сідайте, з стільця ґвіздки повилазили, можете свій фасад пошкодити, — ввічливо попередив офіціянт. — Йдіть он до вікна. Там хоч і шиба розбита і з санітарної ями трохи повіває, зате стілець добрий. Що бажаєте посмакувати?

Феді при одній згадці про їжу покотилася слина.

— Давайте, що маєте. Може є ґуляш?

— На жаль, імпортованих страв не маємо.

— Тоді дайте щось іншого з м'яса.

Тут п'яний, що обрізував нігті, облишив працю і зареготався.

— Він певно з місяця звалився. М'яса захотів!

Федя розгубився, не знав, що далі просити.

— Ну, дайте мені щось без м'яса.

— Маємо лише холодну страву.

— Давайте холодну.

— Будь-ласка. Холодна картопля, різана, або ціла.

— А ще що?

— З капустою можу дати.

— Свіжа капуста?

— Майже, можна сказати, свіжа. Трохи пахне, але я вам дам цибулі, щоб вона вам не так ніздрі турбувала.

— Давайте. Але спершу попрошу борщу.

Офіціянт побіг до віконця:

— Маня, один борщ плюс одна дерев'яна ложка.

— Нема ложок. Треба чекати.

— Подивись там в ящику, я бачив ще дві ржаві залізні.

— Нема, кажу, всі в експлуатації. Є лише виделка.

Офіціянт накриває газетою столик і приносить борщ.

— На жаль, ложки немає. В нас там, — показує на завісу, — маленький баль і всі ложки в експлуатації.

Федя уздрівши та відчувши страву, аж стрепенувся від апетиту.

— А коли ж ложка звільниться? Мені не терпиться...

— Як не терпиться, то пийте з миски. В нас багато відвідувачів п'ють. Бачите ж — борщ рідесенький.

Феді нічого іншого не лишалося, як перехилити тарілку і сьорбати з неї.

— Куховар! — мов ошпарений, враз закричав Федя і перестав пити.

З віконця визирнула Маня, розчісуючи однією рукою коси, а другою тримаючи надгризену котлетку.

— Що за підвищення голосу?

— Йдіть ближче, хочу вам щось показати! Що це у вас плаває в борщі?

— Хіба ви не знаєте що? Вітаміни. Жарена цибуля.

— Яка цибуля! Це ж муха.

— А чому ви кричите на мене? Що я ту муху туди саджала?! Добровільно впала.

Підійшов п'яний, і всі троє стали розглядати чорний, мов вуглинка, згусток.

— Це, чесне комсомольське, не муха, — твердить Маня.

— Ясно, що не муха, — згоджується п'яний. — Який дурень каже, що муха. Це звичайний тарган.

— Сам ти тарган. Я варю, то знаю ліпше, що то може бути. Стеля трішки протікає, ото грудочка глини звідти впала.

— Що ти, Маню, мені зуби замовляєш! Думаєш, як я випив, то ти можеш розводити тут фальшиву політграмоту. Глина у воді розварилася б, а так он плаває, мов баржа на морі.

— То може то з ложки або з підлоги шматок дерева відломився. Пийте швидше борщ, бо холодну страву вже приготувала.

Коли це офіціянт настиг з ложкою, яка вже звільнилася та переполоскалася на кухні.

— Будь ласка, нате ложку. Доїдайте аристократично страву.

Федя викинув „баржу" з тарілки і доїв борщ нормальним способом. Принесли холодну картоплю з капустою. Виделки, на щастя, не треба було чекати. Розкришив картоплину, нахилився...

— Та вона ж кисла, товаришу.

— Хто, капуста?

— Картопля.

— Дивно, вчора ще стовідсоткова була, — і поспішив до кухні, на ходу наказуючи Мані: — Мань, давай оцту, картоплі треба дух забити.

— Ось вам, — за хвилю услужливо зігнувся він, попонуючи оцет Феді. — Покропіть страву, і не будете чути, що вона підпсута.

Федя, розплатившись за вечерю, вийшов за поріг і зразу ж пірнув у вуличну темряву.

— Здрастуй, браток! — сказав темний стовп з боку цвинтаря, повільно до Феді наближаючись. — Пізнаєш мене? Я той, що тобі радив їхати сюди повечеряти. Пригадуєш?

— Впізнаю. Спасибі вам, наївся.

— Спасибі в другу чергу. Перше гаманець давайте. О-о у вас аж п'ятдесят є, ще й дрібні. Міняки лишіть собі на трамвай. До побачення і дякуйте мені все життя: такого культурного спеціяліста ви в цілому Совєтському Союзі не знайдете.

Федя голодний та перестрашений, дременув до трамвайної зупинки.

НОВІ КНИЖКИ

ОПОВІДАННЯ О. ЗВИЧАЙНОЇ

(Олена Звичайна, Оглянувшись назад, збірка оповідань і новель. Мюнхен 1954, ст. 230. Видавництво „Дніпрова Хвиля", обкладинка Михайла Дмитренка).

Большевицька пропаґанда уперто намагається довести „громадянам" СССР і чужинцям, що підсовєтські люди живуть „щасливим і радісним" життям. Тому є велика потреба в творах, які вірно висвітлюють большевицьку дійсність. Такими переконливими творами є оповідання письменниці Олени Звичайної.

Щоб зрозуміти вартість її оповідань, треба взяти до уваги деякі моменти з її біографії. Олена Звичайна в перших роках большевицької революції вчилася в Київському університеті, коли там ще викладали висококваліфіковані професори, що потім в більшості були знищені большевиками. Природа обдарувала її талантом письменниці, але вона, живучи в СССР, не виявляла свого таланту, не бажаючи віддавати його на службу ворогові. А проте вона не була байдужа до тих нечуваних в історії злочинів, що їх доконували большевики над поневоленим населенням України. І це тим більше, що її чоловіка заарештували були большевики і заслали в далекий концентраційний табір.

І ось тепер, опинившись на еміґрації, Олена Звичайна використовує свої письменницькі здібності, відтворюючи в мистецькій формі жах большевицького режиму, якого вона була свідком і тагар якого на собі відчула. Ім'я її вже відоме і в Европі і в Америці. Велике зацікавлення у читачів зустріла повість Олени Звичайної „Селянська санаторія", що відбиває часи навмисне зорганізованого большевиками голоду в Україні в 1932-1933 р. Таке ж велике зацікавлення викликав нарис з тих часів під назвою „Миргородський ярмарок". Гадаємо, що прихильно зустрінуть читачі і нову збірку оповідань „Оглянувшись назад"

Обкладинку намалював мистець Дмитренко. Під високими мурами тюрми з вікнами, закритими спеціяльними щитами, що вживаються лише в СССР, — довжелезна черга жінок. Їх зовнішній вигляд свідчить про неймовірні злидні й моральні муки. Вони принесли передачу своїм рідним, що мучаться в в'язниці. На передньому пляні — молода жінка. Вона обернувшись назад, дивиться на довжелезну чергу... В її обличчі, позі, особливо в очах і захололому рухові правої руки, яку вона піднесла до розкритого рота, — відбився неймовірний жах.

Цей малюнок яскраво передає основну ідею і настрої збірки. Авторка її, як та молода жінка на малюнку, оглядається назад, на той шлях страшних терпінь і мук, садистичних знущань над людиною, що вона й мільйони її земляків пройшли й проходять в катівні народів — в СССР, і її охоплює жах, який вона й відбиває в своїх оповіданнях.

Як в панорамі, перед читачем проходять образи один одного страшніші. Ось дика банда будьоновців, що нищить мирне населення: беззахисних жінок і дітей. („Чорний острів").

А далі йдуть картини голоду, навмисне зорганізованого большевиками на Україні в 1932-1933 р. В оповіданнях „Соціялістичні картоплини", „Щаслива Ганна", „З гармат по горобцеві", авторка викриває злочинну мету большевицьких катів — не тільки винищити голодом мільйони українців, але разом з тим принизити, обернути на покірних рабів тих, що лишилися живими.

Большевикам здавалося, що досягнули мети, і тому Сталін „ощасливив" населення СССР „конституцією", що оголошувала для „громадян" СССР свободу слова, зібрань, преси, переконань. Підступність Сталінської конституції і жахіття большевицького терору авторка з переконливістю викриває в оповіданнях „Всенародне свято", „Оглянувшись назад", „Кобзар в сжових рукавицях" і „Довкола мертвого Леніна".

В липні 1941 р. прийшли в Україну німці. Але не свободу, а неволю принесли вони. Большевики розстрілювали людей в пивницях НКВД, німці вішали їх на вулицях. Більш одвертим було й приниження гітлерівцями людської гідности населення. Все це показала авторка в оповіданнях „Вальс Штравса", „Гаряча смерть", „Обмежені ланцюгом".

Кожне оповідання Олени Звичайної — це надзвичайно цінний історичний документ, а вся збірка — це історія страшних большевицьких злочинів подана в яскравій формі, але без найменшого фальшування. Але це й високомистецькі твори, що свідчать про талановитість авторки.

Письменницький талант виявляється перш за все в тонкій і глибокій спостережливості, в здібності помітити те істотне, що часто проходить поза увагою звичайної людини. Ця здібність Олени Звичайної виявилась в нарисі „Обмежені ланцюгом". Сюжет нарису надзвичайно простий. Під час німецької окупації містом Львовом іде трамвай, переповнений людьми і, нарешті, доїздить до останньої зупинки. Здавалось би, що тут може бути цікавого для читача? А проте авторка зуміла наповнити цей нарис глибоким драматичним змістом і показати в ньому гітлерівську самозакоханість і обурливе презирство до т. зв. унтерменшів.

Друга властивість О. Звичайної, як письменниці, — це вміння використовувати методу контрастів, завдяки чому явища або персонажі, що їх виводить вона у своїх творах, з більшою чіткістю і яскравістю виступають у свідомості читачів. Цей засіб авторка застосовує в більшості своїх оповідань. Контрасти вона вміє помітити між лагідною українською природою і брутальною поведінкою диких наїзників, між садистичною жорстокістю тих же наїзників і високою гуманністю української жінки (оповідання „Чорний острів"), між большевицькою реклямою про „щасливе й радісне життя" і жахливою підсовєтською дійсністю („Всенародне свято").

Нарешті, слід відзначити в авторки збірника велику здібність тримати особистий зв'язок із читачем. Вона, ніби та Дантівська Беатріче, бере читача за руку і водить його по большевицькому пеклу, показуючи йому картини, одна від одної жахливіші.

Українська еміґрація має повне право пишатися тим, що має таку талановиту письменницю.

Проф. Г. Ващенко

(Улас Самчук. П'ять по дванадцятій. Записки на бігу. Буенос Айрес, 1954, ст. 230. Видавництво Миколи Денисюка. Обкладинка роботи Б. Крюкова).

Такий заголовок має нова книжка нашого славного письменника Уласа Самчука, яка щойно з'явилася на українському книжковому ринку в видавництві Миколи Денисюка в Арґентині.

Я щойно закінчив читати цю книжку. Прочитав її запоєм, не відриваючися, і наприкінці відчув жаль, що книжка має лише 230 сторінок. Маю й інший жаль: шкода мені, що я не критик і не можу написати справжньої рецензії, віддавши тим належне книжці, яка виявляє глибокий літературний хист та велику культуру автора і при тому має зовсім скромний заголовок — „Записки на бігу". Цей підзаголовок, між іншим, дуже вдало представлений на обгортці книжки.

Майже всі ми, новоприбулі, можемо намалювати таку обкладинку в уяві, вона довіку не може стертися з пам'яті: апокаліптичні руїни розбомбленого міста і поміж ходячих скелетонів з клунками в руках, на плечах, на візочках запряжених згорбленими людськими істотами. Хоч на край світу, хоч у пекло, лише б далі від тої проклятої „родіни", моральну мразь якої не можна згадувати без огиди й почуття ненависти до неї, до її „ваньок, катюш і петухових".

Трагічно незабутній і неймовірний час наших мандрівок по палаючих руїнах Третього Райху й повоєнних таборах, де так нахабно розпаношувалися московські людолови, вже тоді коли, здавалося, прийшов логічний кінець терпінням тих що вирвалися з московської і німецької неволі, з-під смертоносних руїн, голоду й поневірянь.

І, на жаль, майже ніякого сліду про цю грізну епоху в нашій літературі — для наших нащадків, для тих, що не бачили й не переживали її і для всіх тих, кому треба відкрити очі, щоб не заснули навіки під гіпнозою московської „миролюбности".

Прогриміло, скосило мільйони, ні в чому неповинних людей, знищило віковічні неповторні пам'ятки культури, тисячі її творців, і заб..лося. І нема сліду, як за каменем у плаву. Лише кілька звичайних, недовговічних як метелики, репортажів.

Чужинці написали й напишуть ще про цей період цілі томи, вони залишать їх нащадкам на полицях своїх бібліотек, дармащо не могли вони заглянути в трагедію людини того періоду так глибоко й зблизька, як ми її бачили, чи переживали самі.

І вже аж тепер — перша книжка про цю епоху — „П'ять по дванадцятій". Це не репортаж, це визначний літературний твір, хоч він справді був написаний на бігу, з наплечником за плечима; написаний у ті хвилини, коли так легко зривалися голови з плечей; перетворювалися за хвилину на смітники велетенські будинки і сонце затьмарювалося хмарами порохового диму.

Треба було невгаснмої наснаги творчого покликання, письменницького обов'язку перед своїми і фізичного самозабуття, щоб, видравшися з бомбосховища і руїн палаючих будинків, щось писати в голодній, нетопленій хаті. Зовсім не заради якихсь гонорарів і навіть з повною непевністю про те, що написане побачить світ. Це сила творчого духу, це творчий героїзм. І ми зобов'язані їх оцінити заслужено, бодай пошаною і вдячністю нашому Уласові Самчукові і його книжці.

Він уже створив собі нерукотворний пам'ятник „Волинню", що завоювала йому серця всіх її читачів, незабутньою „Марією", ще незакінченою трилогією „Ост" і кількома іншими оздобами нашої національної літературної скарбниці. Сьогодні нове підвищення на підмурівку цього пам'ятника, воно надає йому ще більшої імпозантности, не зважаючи на те, що, на жаль, так мало читачів і поклонників української книжки на цьому континенті, що ніхто не цікавиться тим, як автор живе, віддаючи весь свій час літературній творчості.

Це не знеохочує нашого письменника. Він, незмінно з дня на день переповнений творчими плянами, майже юнацьким загалом до роботи й невтомністю. Він знає, що його книжки читатимуть живі й ненароджені сини майбутньої оновленої України. Він, може, не думає про те, але так воно буде, що його знову ентузіястично підхоплять на руки юнаки й юначки і понесуть до своєї школи, коли він таки повернеться до своєї рідної Дермані.

Микола Приходько

СЛАВЕТНА ЛІТЕРАТУРНА МІСТИФІКАЦІЯ

До 20-ї річниці розстрілу московським виїзним судом 28-ми письменників і засудження до каторги інших 9-ти письменників має вийти друком цікавий твір одного з „28" — Костя Буревія, автора відомої драми „Павло Полуботок". Під прибраним ім'ям Едварда Стріхи Кость Буревій 1927-1928 років друкується у журналі футуристів „Нова Генерація", редактор якої, Михайль Семенко, вірив, що Едвард Стріха є дійсне прізвище і дійсно совєтський дипломатичний кур'єр який курсує між Москвою і західньо-европейськими столицями. Коли Едвард Стріха був згодом викритий, як Кость Буревій, який в дійсності ніколи ніяким кур'єром ані футуристом не був і який співпрацював [illegible] і театром „Березіль", де йшли його ревії, то Едвард Стріха опублікував в журналі „Критика" останній свій твір під заголовком „Автоекзекуція". Виглядала вона, як ціла пародія на „самокритику". Ця сенсація, що справила в совєтських умовах враження літературної бомби, була не меншим і політичним скандалом. Справа в тому, що футуристична група „Нова Генерація" на чолі з Семенком ще з середини двадцятих років систематично цькувала „Ваплїте", неоклясиків та всі інші літературні угруповання, як „буржуазно-націоналістичні". Своїм футуризмом і специфічно совєтським лівацтвом вона взагалі брала курс на ліквідацію мистецтва, як „буржуазного пережитку". Її донощицька демагогія багато шкодила відродженню української літератури, а безграмотні атаки на мистецтво взагалі і проповідь „пролетарського функціоналізму" могла лише зривати виховання молодих українських письменників. Містифікація Стріхи-Буревія не тільки „викінчила" футуристичних „деструктивістів", а й дошкульно вдарила по „партійній лінії" в літературі. Недарма вона була включена в довгий список „гріхів" Буревія супроти московської системи, за які він і був розстріляний 15 грудня 1934 р.

Книжка „Пародези" — Едварда Стріхи-Буревія виходить у виданні Об'єднання Письменників — Видавництві „СЛОВО" за редакцією Юрія Шереха, в мистецькому оформленні Якова Гніздовського, на ліпшому папері з фотоілюстраціями. Всі кошти і клопоти, зв'язані з цим виданням одної з майстерніших у світовій літературі містифікацій, взяла на себе донька Буревія — Оксана, яка зуміла зберегти чимало із забороненої чи недрукованої в СССР спадщини свого батька. Треба надіятись, що кошти, витрачені на це видання донькою і дружиною Буревія, вдячний читач компенсує, розкупивши цю веселу люксусову і культурну книжку.

Юрій Дивнич

Ірина Ш. Шуварська

ОСІНЬ

Повітря — думка найчистіша,
прозора, з віддиху неначе;
листок із бронзи мов перетинає
кришталь... і усмішка дитяча —
привіт від сонця, ввечері останній.

Ходи, хто сам, доріжкою зо мною;
чекатиму. Чи скажеш про свій біль? Чи я
заплачу, на плече тобі оперішися безладно,
і крокам нашим луни прокричать.

Берези ждуть від вітру поцілунків,
за провів неба відлітають птахи.
Я не сама! Ти, пригадавши щось, зідхаєш.
Схиляєшся до квітів незнайомих,
і темрява вклониться мені глуха.

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР ГАЛИНИ ЛАЩЕНКО У ФИЛАДЕЛФІЇ

Літ.-Мистецький Клюб у Филаделфії влаштував у суботу 9 жовтня ц. р. авторський вечір української письменниці Галини Лащенко. Вечір відкрив голова Клюбу, Володимир Дорошенко, вітаючи письменницю та й характеризуючи в коротких словах її творчу сильветку.

Письменниця прочитала той фрагмент із своїх автобіографічних спомнинів, який відноситься до її побуту в Україні під час другої світової війни після 21 року еміґрації. Ці спомини не лише надихані свіжою безпосередністю і живим хистом спостережень, але теж і переплетені вставками з літературних, головно поетичних творів.

Помітне враження справив на приявних нарис „Утеча", який має темою настрої у Франції з періоду вступу німецької армії до тієї країни. Нарис дуже сюжетний і є справді викінченою і психологічно оправданою картиною воєнного переживання. Події, хоч і які трагічні, переповіджені без буфонадного навантаження страхітливістю, — так, як їх безпосередньо бачить молоденька героїня нарису Жермен. Та можна б викреслити цю коротеньку сцену в домі Жермен, після її втечі, бо ця сцена псує безпосередність розповіді.

І ще один нарис, що його з мистецькою виразністю прочитала письменниця з підсовєтського побуту, про трагедію священика-засланця. Нарис має назву „Поворот" і розказує про трагічні переживання. Але і тут письменниця старається поминути малювати буфонадний жах. Вона зм'ягчує трагізм долі цитатами з Євангелії. І це, — з уваги на постать героя і його життєвий світогляд, — оригінальна розв'язка запляновамої теми.

Після виступу письменниці приявні обмінялись думками про її творчість.

Т.

КОНЦЕРТ РОМАНА РУДНИЦЬКОГО В ДІТРОЙТІ

Роман Рудницький, учень і стипендист Филаделфійської Музичної Академії, виступив у Дітройті з своїм власним самостійним концертом, влаштованим старанням Літературно-Мистецького Клюбу. Концерт відбувся в неділю 3-го жовтня 1954 у великій залі Інтернаціонального Інституту.

Програма концерту була змістово, можливо, надто вимоглива для юного виконавця. На неї склалися: Скарлятті „Пастораль" і „Капрічіо", Гайдна „Варіяції ф-моль", Баха „Італійський Концерт", Равеля „Сонатіна", Аіля-Льобош „Три Марії", Де Фаї „Танок вогню". Додатки: Соната Скарлятті, два Прелюди: Прокофієва [illegible]

Пам'ятове опанування такої великої програми у Романа справді феноменальне. Його технічна спроможність і чистота гри — гідні подиву. Можна було любуватися м'якістю його удару, смаком і поміркованістю в доборі засобів передання, особливо гарними і тонко проведеними закінченнями музичних думок.

Підходячи до Романа, як до повнокровного музики-концертанта, можна було б завважити, що тон у нього — особливо правої руки — вимагав би ще поглиблення і посилення. У деяких творах, напр., у першій і третій частині концерту Баха, було б потрібне більш виразисте тематичне підкреслення, чіткіше розложення світел і тіней. Але те, чого Роман Рудницький досяг на одинадцятому році життя, дає підставу сподіватися, що його поступи в музичні світи будуть такі ж знаменні, як висліди дотеперішньої праці. Зрештою, Роман не тільки феноменальна дитина, він і — дитина. Його дитячість є в цілому зовнішньому [illegible] редності його гри. Шлях до вершин перед ним відкритий.

Наш молодий пяніст виконав і свій власний твір „Три прелюди", написаний у 1954 році. Це справді цікавий і гарний прелюд — вступ до композиторської творчости. На цьому полі видна музична атмосфера, якої Роман набирався в домі свого батька, композитора Антона Рудницького. Увагу притягають особливості у виді рівнобіжних ходів по квінтах, незвичні роди тактів. Його думки співзвучні сьогочасному музичному мисленню. Це і є в гармонії і в характері мелодики і в ужитті стало повертаючих фіґур в низьких реґістрах фортепіяну. У першому прелюді було нам цікаво почути відгомін певних зворотів української мелодики.

Публіка, що громадно прийшла на концерт, приймала юного пяніста, так, як він на це заслужив: з повагою і теплотою. Численні на залі однолітки Романа принесли „своєму" пяністові китицю квітів.

Напередодні концерту члени Літ.-Мист. Клюбу вислухали цікавої, у своїх окремих моментах дискусійної доповіді д-ра Антона Рудницького на тему „Шляхи розвитку української музики".

Василь Витвицький

СВЯТОЮРСЬКІ ЯРМАРКИ У ЛЬВОВІ

(Закінчення зі стор. 3)

вітається з якимсь підльвівським селянином, що з характеристичним тлумаком на плечах плентається згорблений на торг, щоб вторгувати який крайцар. Видно, довгі літа не бачилися, бо вітаються сердечно, а руками вимахують мов птиця крилами, коли збирається летіти. А ще нижче, вже майже під деревами Посзуїтського городу та під парком Скшинських, розсілася біднота, жебраки й лірники, що благають милостині у прочан та в панів, що вийшли подивитися на торг та датися оглянути публіці, і, дармуючи, волочаться по площі. Якийсь панок, вистроєний у фрак, веде свою супругу, прибрану в чудернацький капелюх, і, приступивши до старенького, мов голуб сивого дідуся, дає йому милостиню. Сусідній бідак-каліка простягає руку до прохожих, але дармо. Та й до нього приступає селянка з паличкою в руці і з тлумаком на плечах, дає йому крайцарик „за худібку, за здоровлє, за гріхів отпущеніє, за родичів, за померших, за душечки, що супокою не мають, помочі благають". Трошки подальше сидить бідний, безногий каліка на телізі з двома колесами. Хоч як простягає руку, на нього не зважають, бо вся увага звертається на юрбу, що надійшла з міста вулицею. Між прибулими увиваються жиди в довгих халатах, у ярмурках на голові, та правлять до народу. Вони напихають селянкам та селянам свій крам; коло них счиняється збіговисько, надходить сторож безпеки з карабіном на лівому плечі та з шаблюкою при боці; принагідні купці збирають увесь свій крам на плечі та, резонуючи, йдуть далі.

Звернімся тепер ближче до св. Юра в ту сторону, де стоїть будинок, званий „коршемкою". Тут щойно рух та забава! Серед площі горить велика ватра, а коло неї попоставляли великі казани, в котрих вариться свинина та ковбаси на „юшку". Навколо стоять столи та кілька лавок — це „реставрація" під голим небом. Консументи — це наші селяни; споживають ті присмаки навіть з горняток; гуртками стоять та гуторять, а інші позасідали за столом мов на гостині. Та заговорившися, навіть не бачать, як пес, підкравшися, виїв увесь заплачений стравунок і з горщиком на голові втікає наляканий. Та це реставрація для старших, менше розохочених. Бо далі стоїть дерев'яна буда, в котрій розмістилися Баккус і Терпсихора. Тут грає музика, стоять столи з пугарями, з котрих переливається вино пиво, а навіть галицький шампан. Під наметом при столику сидять вояки та попивають винце, а трошки подальше стоять їх „камаради" в білих кабатах, синіх панталонах та з шаблюками при боці. Гуторять весело і приглядаються танцям. Це шатро до забави і танцю для багатих сільських панів-дідичів, що приїздять на Святоюрські торги забавитися та поладнати орудки. Перед шатром стоїть поважний селянин, і, зложивши руки, глядить на тую веселу гулятику і мов би хотів промовити: „Добре гуляти, коли пасує"

Доповненням до цього образу Святоюрського ярмарку може служити інший опис ярмарку 50-их років Пепловського про найбільш хідкий крам.

„Посуд уложений на фірах, піднімався вгору немов би дерев'яні римські вежі на хребтах слонів. У найближчому сусідстві розкладали гончарі начиння, кам'яне та фаянсове. Пани перебирали той крам і, пробуючи, дзвонили голосно в горщики. При них торгувала молодша ґенерація львовян та улаштовувала немилу серенаду на глиняних кониках, поливаних яскравими фарбами в різні орнаменти. Трошки вище порозкладалися різники зі всіляким м'ясом. Вепрове м'ясо, смажене на пательнях, шкварилося коло вогню та приємним запахом принаджувало неперебірчивих гостей до тих ресторанів під голим небом. До м'яса додавали різники росолу, себто води, в котрій варилося вепрове м'ясо або ковбаса. Ціле урядження тих ресторанів було дуже просте: чорні глиняні мисочки та дерев'яні ложки. Гості споживали страви стоячи, або розсідалися вигідно по площі та під муром. За ресторанами були буди з образами, медаликами та різними „мантячками". Тут лежали цілі стоси образів у рамах і без рам, хрестиків, що вже були не на одним відпусті та ярмарці. А попри ті святі речі розкладав купець красні хустинки для дівчат, скендячки, люстерка, оправлені в позолочений папір, забавки для дітей, ляльки та багато інших дрібниць, на котрі сільські діти споглядали ласим оком. А для міських дітваків були інші забавки: скрипки з дерева, калаталки, малі столики та канапки, мальовані невправним артистом дуже примітивно в різні цвіти.

На самій середині площі був цілий ряд полотняних буд, прикрашених сосновою віхою та позолоченими горіхами. Вже здалеку чути було згук веселої музики та голосні оплески. Тут гуляли та пили до нестями.

А напроти тих крикливих буд розложили свої ласощі львівські медівникарі, під проводом свого сеньйора Левицького. Львівські медівники звісні були в цілому краю, а кожний поважний львовянин уважав це за святий обов'язок купити своїм дітям „юрашка". Вже на початку XIX століття стали у Львові виробляти медівники кавові, памаранчеві та ваніліеві, а в 1841 році стали прикрашувати їх різними оздобами та з тіста стали випікати гузарів на конях, „миколайки", кошички та повитих дітваків.

Голосний крик та натовп народу, між котрими були не тільки селяни й передміщани, але і добірна львівська публіка, був непохитним знаком, що ярмарок удався добре. На торги стягалися і різні пройдисвіти — акробати та штукарі, що на своїх возах, схожих на ковчег Ноя, давали представлення..."

З розвитком і централізацією великого промислу та з модернізацією торгівлі, що опинилася в чужих руках, в другій половині XIX ст. Святоюрські ярмарки стали швидко підупадати і нарешті зовсім припинилися. В 1897 році на бувшій ярмарковій площі перед св. Юром місто урядило прогульковий міський парк, тепер зарослий великими деревами. Упадок Святоюрських ярмарків відбився у Львові великою матеріяльною руїною соток міщан, особливо українців. Потерпів на тому дуже також домашній селянський промисл, особливо підльвівських і дальших околиць, не маючи змоги збувати свої прості, але мистецькі і солідно виконані вироби гончарські, дерев'яні, ткацькі та інші. Відновлені Святоюрські ярмарки останніх років не дорівнювали тому економічному значенню, яке мали ярмарки в старі часи. Цікаві були спроби організувати збут на українських ярмарках в Галичині вироби українських фабрик і майстерень, які постали вже в 20-30-их рр. нашого віку. І треба відмітити, що такий товарообмін користувався успіхом, особливо з боку селянства.

Немов би епіґонами колишніх українських ярмарків, являються поширені в Америці та в інших краях „пікніки" чи „фестини". Але коли ми їх порівняємо з колишніми, хоч і як примітивно урядженими, ярмарками, то порівнання не вийде на користь „модерних" пікніків. Українські ярмарки, крім величезного господарського значення, мали також і виховне значення, абстрагуючи від деяких випадків, що викликали згіршення. Та все таки, на українських ярмарках продавали мистецькі вироби: образи, деревортні репродукції українських та інших визначних граверів і малярів, гумористичні образки та різні інші друки, не рідко високого мистецького рівня. Український домашній промисл, як вироби гончарські, зі шкла, металю і різноманітні вироби ткацькі — славнозвісні килими, доріжки, запаски, паси, хустки, стрічки знаходили збут на велику скалю і давали засоби для існування десяткам тисяч ремісників, мистцям і аматорам. На тих справді мистецьких виробах повсякденного вжитку і домашньої культури виховувався смак і любов до мистецтва та загалом зміцнювалася культурно-національна єдність народу. Наші „пікніки" обмежуються деколи до їжі борщу, голубців і танців, та не завжди мають культурну програму. Чи не можна було б зреформувати ті пікніки в тому напрямку, щоб вони могли, бодай частинно, виконувати культурно-освітні завдання та підтримувати наші виробничі заклади? Відповідні перевозні кіоски з книжками, часописами, репродукціями, образками, мистецькими керамічними виробами, вишивками і т. д., спричинялися б не тільки до популяризації нашого виробництва, але додали б більшої культурної ваги і змісту самим „пікнікам". Не треба також цуратися „простого" слова „ярмарка". Коли уряджуємо „Літературно-Мистецькі Ярмарки", то можуть бути і ярмарки розвагові, але більш культурні, як дотепер!

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ДОДАТОК, СТОРІНКИ МОЛОДІ, ДИТЯЧИЙ ЖУРНАЛ „ВЕСЕЛКА" — ЦЕ ПОДАРУНКИ „СВОБОДИ" ДЛЯ ВАС; НЕ ВАГАЙТЕСЬ ПЕРЕСЛАТИ СВОЮ ДОБРОВІЛЬНУ ДОПЛАТУ ДО ПЕРЕДПЛАТИ ТА СВОЮ ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"!

Василь Мудрий

НА ПОПЕЛИЩАХ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

(У 35-ліття української національної катастрофи 1919/1920 р.)

(3)

Як фальшиво і як живо! Вчення, що перетворює людину, одиницю і за її посередництвом суспільність, націю, людство — це засаднича думка Винниченка, здійснення якої, очевидно, він у комунізмі знайти не міг. У 1920 р., він він бачив саме в комунізмі „вищу гармонію психічних та фізичних сил". А знайшовши цю гармонію, він знайшов себе і почувся щасливим та „чесним із собою". Їдучи в Росію і на Україну (1920 р.), він надіявся знайти нову силою комуністичної ідеї перетворену суспільність і передусім перетворених людей; нові, живі змагання визвольної душі. Цього не знайшов, а знайшов мертве слово програми і закріпачення суспільности, нації, партії, людей. Комунізм у російській інтерпретації показався. Винниченкові безсильним, пустим словом. І тут, у цьому досвіді виявилася вся суть і характер політичного самоозначення. Винниченка - українця і Винниченка - містика. Бо його розуміння комунізму було наскрізь суб'єктивне і суто чуттєве". Стільки Бурнатович. Але Винниченко пізніше опублікував книжку п. н. „Поворот на Україну", в якій таки радив українським еміґрантам вертатися на Україну. Але й сам не зірвав контакту з комуністами на Україні. Навпаки, він ввійшов у ділові зв'язки з Державним Видавництвом УССР і видав у ньому свою „Соняшну машину", утопічний комуністичний „роман" та інші твори.

Поворот на Україну М. Грушевського та книжка Винниченка „Поворот на Україну" спричинили доволі численний поворот в УССР наших еміґрантів, а також і виїзд туди видатних галицьких вчених та діячів. Всі вони в короткому часі були там зліквідовані або замучені на засланнях у таборах примусової праці.

III.

На цьому місці хочу присвятити дещо уваги двом докладно сформулованим і нововирослим на попелищах української національної революції українським політичним орієнтаціям. Одну з них репрезентує Дмитро Донцов у своїй книжці „Підстави нашої політики" (Відень, 1921), а другу — Василь Панейко у своїй книжці п. н. „З'єдинені держави Східньої Европи" (Галичина й Україна супроти Польщі й Росії — Відень 1922). Обидві ці орієнтації одна одній суперечать. Це — вогонь і вода! Але обидві вони народились під впливом тих страхіть і тих нестерпних обставин, в яких приходилось боротись за національно - державне визволення як під час назріваючої катастрофи так і по ній.

Про книжку Донцова писали багато зараз же по її появі, під враженням страхітливих подій, доконаних фактів і під впливом душевного болю найбільше галицькі автори. Про книжку В. Панейка писали переважно наддніпрянці не менше терпко, як галичани про книжку Донцова.

Д. Донцов у своїй широкозаложеній праці намагається доказати, що Росія — це така „апокаліптична" потвора, яку треба за всяку ціну якщо не знищити, то ослабити до тої міри, щоб вона не могла відігравати ніякої політичної ролі. Російська духовість і т. зв. російська культура — це вислід духового варварства. „Боротьба з Росією, — пише він, — є нашим колективним ідеалом". Тому „в наших інтересах сильна Румунія, Угорщина і Польща. Так! Польща! Маємо з нею багато неполагоджених рахунків тут і там та ще десь. Але це все конфлікти льокального значення". Далі він пише, що при реалізації незалежницьких постулятів треба „жертвувати частиною для цілого, або цілим для частини". В першому випадку, коли жертвується частиною для цілого, мова про „національну політику", а „в другому випадку була б мова про „провінціяльну" політику.

(Продовження буде)

За льояльність між спільниками

(Закінчення зі стор. 2)

не потребує й надалі його вирікатись. Але ж існують непорушні принципи у політичному й громадському житті, що зобов'язують в усьому світі, навіть між китайськими й московськими комуністами, які мають старі й смертельні територіяльні та економічні порахунки. Раз хтось із кимсь вступив у спільний бльок, чи раз хтось із ким належить до спільного бльоку всилу чи то зближеної ідеології чи - коньюнктурних спільних інтересів, мусить поводитись пристойно і льояльно. Бо інакше підрізує гілячку, на якій сам сидить, дискредитуючи самого себе, коли дискредитує свого спільника із спільної установи й коли дискредитує тією тактикою цілу дану установу. Найприкріше, коли сектанство, яке диктує таку напастливу тактику, захоплює навіть деяких поважних і відповідальних діячів. А вони ж повинні, навпаки, впливати на молодших, загорільших і менш під оглядом громадським досвідчених. Може б дійсно санація українських відносин почалася від такого найнижчого ступня, яким є конечність зберігати взаємну льояльність бодай між спільниками, без уваги на те, про який табір мова.

Іванна Савицька

БАЙКА Й КАЗКА В ДИТЯЧОМУ СВІТІ

Байками називаємо такі твори народної уяви, в яких малюється звіриний побут. Ціла акція байки концентрується отже на представленню життя звірів і відносин поміж ними. Коли й виступають часом у байках люди, то їх роля зовсім другорядна. Байки можна отже протиставити казкам, які малюють людське життя і в яких виступають, як головні особи, люди. Звірі відограють в казках епізодичні ролі, та проте немаловажні і завжди майже як уосіблення доброго. То вирятовують чоловіка з прикрого становища, то віщують щасливу долю, то знов допомагають обдурити лиходія.

І байки і казки сягають далекої старини і носять характер мандрівних творів народної уяви. Всі вони визначаються фантастичністю і чим її більше в оповіданні, тим воно цікавіше.

Байки й казки займають панівне місце в дитячому світі. Діти радо слухають їх, щиро сприймають горе і радість усіх героїв, плещуть в долоні і підстрибують, коли куцому зайчикові вдається втекти від вовчих зубів, плачуть іноді, коли лиха фея заставляє принцесу спати сто років, одним словом, глибоко переживають дію казок і коли бабуся чи вчителька кінчає їх розказувати, просять: ще, ще...

Отож не диво, що діти так радо простягають руки по кольорову книжку, в якій казка, ілюстрована пестрими, великими, погідними малюнками, допомагають малим дітям розпізнавати звірят добрих і злих і краще розуміти зміст казки.

Що ж тоді говорити про дитячий театр, де дія проходить зараз таки на очах дітвори. Можна чути й бачити все, розуміти, переживати, сміятися і часом плакати, як того конечно потрібно.

Ніде правди діти, наша дітвора позбавлена цілковито нагоди бачити казку на сцені. Література під тим оглядом небагата, поставлення чогось доброго вимагає великих грошей і великого труду.

А тимчасом американські діти потапають у морі кольорових, прегарно ілюстрованих книжок і мають бодай раз в місяць нагоду оглядати казку на сцені. Театр тоді набитий малечою по береги, а стіни аж здригаються від радости й безжурного сміху.

Та від чого у Филаделфії Товариство Опіки над Дітьми і Молоддю? Воно і задумало зробити на сцені правдиву казку, з королем і королевою, принцесою і принцом, з пажами, феями, слугами, воїнами і жабою, з балетом, музикою і співом.

Так! це не якісь вигадки, а щира правда. Казка „Сп'яча королівна" підготовляється у Филаделфії і виступатиме в ній поверх п'ятдесят осіб.

Ми віримо, що і наші залі, де ставлятимуть казку, будуть набиті дітворою по береги і стіни теж здрігатимуться від радощів і безжурного сміху — Не правда ж?

Доповідь про Колиму в Колумбійському університеті

(Доповідь студентам інж. М. Млакового).

Не Кремль-Москва і Ленінград, а Соловки, Сибір та, особливо, Колима відзеркалюють справжню московську комуністичну імперію, відому під назвою СССР. Пізнайте правду про Колиму з її мільйоновими таборами невільничої праці рабів, і ви пізнаєте правду про цю імперію. Бо ця страшна золотоносна Голгота поневолених народів, цей інтернаціональний цвинтар закатованих там мільйонів політв'язнів, переважно українців, зриває всі підступні пропаґандивні маски з Москви й показує, яку вона готує долю всім поневоленим народам.

А поза тим для американців із канадійцями Колима має ще й спеціяльний інтерес виключної ваги: тут бо — саме на Колимі — Москва давно вже будує свої повітряні й морські бази для свого нападу на Америку.

Страшну правду про Колиму та єжовський режим і терор Москви українці в Галичині почули вперше у 1943-44 рр. з доповідей інж. М. Млакового, кол. політв'язня на Колимі, що йому майже чудом пощастило вирватися з того пекла. Бо з Колими лише одиниці повертаються живими. І ті правдиві відомості інж. М. Млакового згадують після 1945 р. сотні тисяч галичан, зокрема упістів, засланих на Колиму. Та згадують хіба тільки Галичани?

„Пречосте утєкалі?", адже ж „ідут братя русі!" — з докором зачитували наївні словаки в околицях Крупіни, Злате Моравце, Тринави, Братіслави та Голіча. І вони з недовір'ям слухали розповіді про тих „братя русі" та їх Колиму, що й на них чекає... Тоді не вірили, але незабаром й вони повірили, переконавшись з власного досвіду...

І мешканці кількох місцевостей Швайцарії, напевно, не забули й згадують доповіді інж. М. Млакового й письменниці Олени Звичайної про ту Колиму, єжовщину в 1937-38 рр. та про боротьбу українського народу з єжовсько-колимською Москвою ще в 1917-20 рр. і пізніше. З рядом доповідей на цю тему інж. Млаковий виступав уже і в Америці і на зборах українців, про що інформувала „Свобода" в чч. 103 та 155 1953 р.

На спеціяльне запрошення Колюмбійського Університету інж. Млаковий двічі, 29 червня й 3 серпня ц. р., доповідав студентам цього університету про невільничі табори на Колимі та московський режим і єжовські в'язниці.

Студенти з великою увагою й приголомшенням слухали потрясаючу доповідь українця, одного з багатьох мільйонів, що на мапі показував свій і їх страдницький путь на ту Голготу, і розповідав про рабське, незнане в історії людства, життя політв'язнів на Колимі, та нечувані знущання над ними здеґенерованих енкаведистів і кримінальників — їх помічників.

— Невже ж усе це можливе в XX віці, і в тій країні, що так галасливо видає себе за „найдемократичнішу" в світі?! — запитували очі все більше приголомшених і потрясених студентів. Та одночасно вони все більше переконувалися і в жахливій правді не тільки про ту Колиму, але й про всю систему московського комуністичного імперіялізму, що її відзеркалюють табори рабської праці Соловків, Мурманську й через увесь Сибір до найвищої Голготи — Колими.

— Ось така невільнича система московського комуністичного імперіялізму, базованого на марксівському вченні, загрожує тепер усьому світові, маскуючись підступними, облудними гаслами й демагогією про соціяльну справедливість і національну волю. Український народ, проголосивши свою самостійну державу, перший вступив з Москвою в збройну боротьбу в 1917-20 рр. (в ній активну участь приймав і доповідач). Але західній світ тоді фактично допоміг Москві знову окупувати й поневолити Україну з її невичерпними матеріяльними й людськими ресурсами, що на їх базі московський імперіялізм виріс до сучасних його меж і став смертельною загрозою для всього людства.

Для оборони перед наступом та для перемоги в неминучому збройному двобої з московським імперіялізмом, вільний світ повинен супроти ворога протиставати, крім належної технічної сили, ще сильнішу за ворожу, духову ідейну, але правдиву зброю, що її основою має бути проголошення принципу звільнення всіх уярмлених Москвою народів і їх цілковита незалежність, та боротьба за волю для всіх.

Так закінчив свою доповідь інж. Млаковий, давши вичерпні відповіді студентам на їх запитання. Вони так зацікавилися цією темою, що з не меншою увагою прослухали ширше висвітлення її, пов'язане, зокрема, із особою доповідача, на його другій доповіді, що відбулася на бажання студентів і адміністрації Колумбійського Університету.

С. Панас.

● Англіканська Церква — один з найбагатших власників земельних реальностей. Вона перевотить тепер у дистрикті Паддінґтон біля Лондону випродаж 1,500 об'єктів. Торговельний представник церковної єрархії заявив, що Англіканська Церква раз-у-раз купує і продає реальності. З заміреного продажу задумується дістати $5,600,000. Деякі доми, виставлені на продаж, мають історію, що сягає до часів Генрика VIII.

● Посеред маляйських джунґлів, у погоні за комуністичними бандами, поліція знайшла друкарську машину вагою в 1 тонну, що її п'ять років тому вкрадено з одної друкарні в Сінґапурі. Недалеко того місця знайдено 11 кам'яних глеків із олив'яними черенками. Черенки знаходились в доброму стані, але машина заржавіла. Поліція її знищила.

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ"

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою добровільну доплату до передплати „Свободи" та свою пожертву на фонд дитячого журналу „Веселка".

СПИСОК Ч. 13.

Ф. К. К. Самопоміч, Шікаґо	$25
Д. К. Кульчицька, Ню Йорк	25
Ю. і В. Загасвичі, Форест Г.	5
І. Бардаховський, Шікаґо	5
Д-р Е. Л. Гарасим, Фил.	5
Д. Косович, Бруклин	5
Д-р О. Плітас, Куллен	5
В. Керницький, Дітройт	5
П. Чорнома, Морічес	5
А. Кісломед, Дітройт	5
Д-р Т. Антонович, Клівленд	5
П. Задорецький, Ню Йорк	5
А. Заліско, Джерзі Сіті	5
Я. Гаврилко, Асторія	5
В. Коник, Коговз	5
В. Феден, Канзас Сіті,	5
М. Кисіль, Джемейка, Н.Й.	5
Т. Каськів, Нюарк	5
І. Шалько, Дітройт	5
П. Гаврилів	5
Д-р М. Завальняк, Куллен	5
Р. Жаровський, Торонто	4
Р. Катрич	4
С. Гавришко, Коговз	3
В. Чорномор, Гобокен	3
Р. Кишакевич, Шікаґо	3
І. Марковський, Спіонк	3
П. Бородій, Рачестер	3
Н. Скотинський, Толідо	3
В. М. Карп'як, Клівленд	3
Д. Олійник, Амстердам	3
В. Яремчук, Шікаґо	3
С. Вінярський, Патерсон	3
К. Чупірчук	3
о. П. Турянський, Стоктон	3
М. Водзінський, Форт Вейн	3
П. Бутковський, Нюарк	3
В. Міллер-Топольницький, Ю.	3
І. Бардахівський, Шікаґо	2.50
Школа УПЦеркви, Геркімер	2.50
Д. Микита, Лорейн	2
М. Сидір "	2
Р. Назаречук, Фльораль Парк	2
П. Нагай, Вест Ісліп	2
І. Гусар, Вестфілд	2
М. Запісоцький, Бруклин	2
І. Ямрозик, Ню Йорк	2
Н. Ганишак, Бофало	2
М. Сеніків, Шікаґо	2
Ф. Геберлен, Пендерграс	2
Д-р П. Прибитківський Тор.	2
М. Слюсар, Бруклин	2
П. Шпирка, Дірборн	2
М. Мінський, Бруклин	2
О. Чупіль, Ню Йорк	2
Д-р Г. Сорокінський, Сан Фр.	2
П. Вареница, Сакраменто	2
А. Лучка, Клівленд	2
О. Турчак, Савт Рівер	2
І. Іванус, Шікаґо	2
Г. Гайдук, Шікаґо	2
Н. Декан, Клівленд	2
І. Василаті, Палатіні	2
С. Петричка, Ню Йорк	2
В. Малькович, Дітройт	2
А. Ониськів, Дітройт	2
Р. Шкавритко, Гемтремк	2
П. Турецький, Дітройт	2
Дж. Гривнак, Рачестер	2
Н. Н., Шікаґо	2
Е. Совірка, Джерзі Сіті	2
А. Стецко, Ст. Луїс	2
Д-р В. Рудницький, Фил.	2
Д. Рудий, Рачестер	2
П. Чуйко, Бофало	2
С. Музика, Филаделфія	2
П. Ревеґа, Ню Йорк	2
В. Пристайко, Бофало	2
А. Пилипчак, Пітсбурґ	2
Л. Сметкевич, Ню Йорк	2
В. Міхняк, Клівленд	2
Г. Верхола, Імлай Сіті	2
М. Срібняк, Клівленд	2
А. Соломка, Дітройт	2
П. Сірик, Рачестер	2
К. Баліцький, Монтреал	2
Т. Назарук, Лічбурґ	2
І. Гавенчук, Понтяк	2
І. Мулярчук, Дітройт	2
П. Сапа, Дітройт	2
Т. Романюк, Торонто	2
С. Ванєк, Сиракюз	2
М. Чайківський, Кембрідж	2
М. Вайнар, Перрисбурґ	2
В. Доклія, Лінден	2
І. Оверко, Нюарк	2
В. Печерюк, Кентон	2
Т. Бічук, Кентон	2
Д-р О. Коропей, Павтукет	2
І. Затонський, Вунсакет	2
А. Матвіїшин, Вест Варвік	2
К. Котило, Бріджпорт	2
Г. Волянський, Ст. Пол	2
Т. Конецький, Карнеґі	2
Ф. Літовинський, Плейнфілд	2
В. Реповець, "	2
Д. Геча, "	2
П. Дибайло, "	2
В. Лагодюк, Норт Шікаґо	2
Д. Добвиш, Массільон	2
Т. Королишин, Ансонія	2
Ю. Мельникович, Ст. Пол	2
М. Осідач, Ню Йорк	2
В. Дубицький, Шікаґо	2
І. Р. Костюк, Трентон	2
Ф. Липецький, Дітройт	2
А. Каран, Джолієт	2
Д. Стеблинський, Форт Віл.	2
Д. Мельник, Леамінгтон	2
Д-р К. Вацук, Торонто	2
А. Лобачевський, Шікаґо	2
К. Зінченко, Шікаґо	2
М. Гаврилюк, Ст. Чарлс	2
М. Литвин, Літл Фолс	2
І. Світуха, Монтреал	2
С. Гусар, Торонто	2
П. Тіцький, Перт Амбой	2
П. Панько, Джерзі Сіті	2
Д. Воловодюк, Ню Йорк	2
О. Кузик, Пасейк	2
Інж. М. Шуль, Ню Йорк	2
Я. Мартинюк, Пасейк	2
В. Чорний, Літл Фолс	2
М. Довбуш, Ріверґед	2
М. Шавранський, Рачестер	2
Я. Величко, Сиракюз	2
К. Дрогомирецький, Коговз	2
І. Кусий, Моррістовн	2
А. Козій, Шікаґо	2
І. Богач, Гренд Репідс	1.50
І. Кузик, Пасейк	1
П. Сороколіт, Ірвінґтон	1
С. Дубей, Плейнфілд	1
А. Кручак, "	1
І. Головка, "	1
Ю. Кошельняк, Ст. Пол	1
О. Петрів, "	1
І. Петручок, "	1
Т. Петрусь, "	1
В. Грицишин, "	1
І. Зіноватний, "	1
В. Анастазієвський, "	1
М. Турчманович, "	1
П. Лещук, Торонто	1
М. Валовец, Фултон	1
І. Збитнюк, Лінкольн	1
Т. Углик, Скрентон	1
В. Кузів, Бріджпорт	1
І. Рібий, Шікаґо	1
М. Самодін, Ст. Пол	1
С. С. Луців, Міннеаполіс	1
Д. Яремко, Бофало	1
В. Літвак, Клівленд	1
П. Щуцький, Перт Амбой	1
М. Лоза, Бофало	1
П. Брендзей, Шебойґен	1
О. Кметь, Ню Йорк	1
В. Турукало, Ст. Пол	1
Ю. Господаревський, Фил.	1
С. Літош, Ню Йорк	1
В. Дякун, Фенікевіл	1
Ю. Саварин, Шікаґо	1
Я. Андріїв, Рачестер	1
П. Перчік, Рачестер	1
Разом	$ 441.50
Раніше проголошено	2,788.80
Разом вплинуло на фонд „Веселки"	$3,230.30

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ

В списку ч. 4. помилково подано Ю. Турчій — має бути Ю. Турчин, Блумінгтон, Інд.

ДАЙТЕ СВІЙ ВКЛАД У ПОШИРЕННЯ ПРАВДИ ПРО УКРАЇНУ! ПОШЛІТЬ СВОЮ ДОБРОВІЛЬНУ ДОПЛАТУ ДО ПЕРЕДПЛАТИ ТА СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"!

Спорт

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

ДЕЛПАРК — ТРИЗУБ 8:0 (5:0).

Филаделфія, 17 жовтня. — Тризуб без Королика і Кривуші, з д-ром Павлічкою в нападі.

Треті з черги мистецькі змагання тим разом не дописали. Наші програли їх навіть ва високо. Причина — брутальна гра Делпарку, який змусив наших до уважнішої гри, а це давало їм можність легше добиватись до наших воріт. Рівнож брак Королика і Кривуші в обороні дав фатально відчутись. Контужений Гарасим мусів піти до нападу, а його місце заняв Чернявський, який через брутальну гру господарів опинився аж в шпиталі. Д-ра Павлічку суддя усунув з грища, при кінці першої півгри, так, що дружина Тризуба абсолютно не мала шансів на здобуття хоча одної точки.

Гру починають наші, одначе господарі перебирають ініціятиву в свої руки і вже в 5 хв. провадять 1:0. Гра починає загострюватись. Американці грають о клясу вище, легко доходять до наших воріт і майже кожний стріл кінчиться воротами. Недиспонований в цьому дні Варварук не дає собі ради зі швидким нападом противника. Гарасим, кульгаючи, не міг нічого вдіяти. Наші, маючи перед собою брутальних господарів, старались оминути всякі сутички з ними. Інтервенції у судді не давали жадного ефекту. І так в 17, 19, 25 і 38 хв. падуть непрошені ворота. За словну образу судді, д-ра Павлічка вже більше не вертається на грище.

Друга півгра дещо змінилась. Американці трохи зм'якли і наші перебрали ініціятиву в свої руки, але брак стрільців, не дозволив нашим запхати хоч один м'яч до сітки. Одначе і це не перешкодило господарям в 1-й, 14-тій і 30-тій хв. стрілити ворота. Якщоб наші були грали в першій півгрі, так як в другій, то напевно вислід був би зовсім інший. Треба признати, що противник мимо своєї брутальної гри, показався дружиною зіграною, швидкою і технічно перевищав наших.

На маргінесі цих змагань треба пригадати нашим змагунам одне, що як вони вміють чесно вигравати, хай і вміють чесно програвати. Всякі непотрібні дискусії залишити компетентним чинникам, бо такі дискусії не приносять абсолютно жадної користи. — Глядачів понад 200.

П. К.

Повідомлення УКК

В СПРАВІ РОЗІСЛАННЯ ВИ-КАЗІВ ПЛАТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ДАТКУ І ЖЕРТВОДАВЦІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ФОНДУ

Український Конґресовий Комітет Америки оцим повідомляє, що до всіх місцевостей у ЗДА, де мешкають українці, вислано Викази Платників і Жертводавців Українського Народного Фонду з тої місцевости за усі чотири роки існування Українського Конґресового Комітету, а де Відділів нема, то до поодиноких громадян — по 6 примірників на кожну місцевість.

Завдання цих Виказів — подати образ жертвенности українського громадянства на Народний Фонд в поодиноких поселеннях, а мета — цю жертвенність піднести.

Вислані Викази Відділи Українського Конґресового Комітету мають передати для інформації також більшим місцевим українським організаціям.

Ці викази подають важливий конкретний матеріял для з'ясування, оскільки українські громадяни в поодиноких місцевостях виконують свій національний обов'язок, а також дають нагоду для скликання спеціяльних Зборів, з метою обговорення справи Народного Фонду в даній Громаді.

Подаючи про зазначене, Український Конґресовий Комітет Америки повідомляє усіх українських громадян, що вони мають можливість оглянути в місцевих Відділах Українського Конґресового Комітету, а також в більших місцевих організаціях ці Викази Платників і Жертводавців Українського Народного Фонду, ознайомитися із станом жертвенности своєї Громади і виявити ініціятиву та взяти участь в акції на користь Народного Фонду, маючи на увазі головну мету: піднесення і скріплення української справи на міжнародньому форумі та уможливлення найширшої праці на всіх ділянках українського життя.

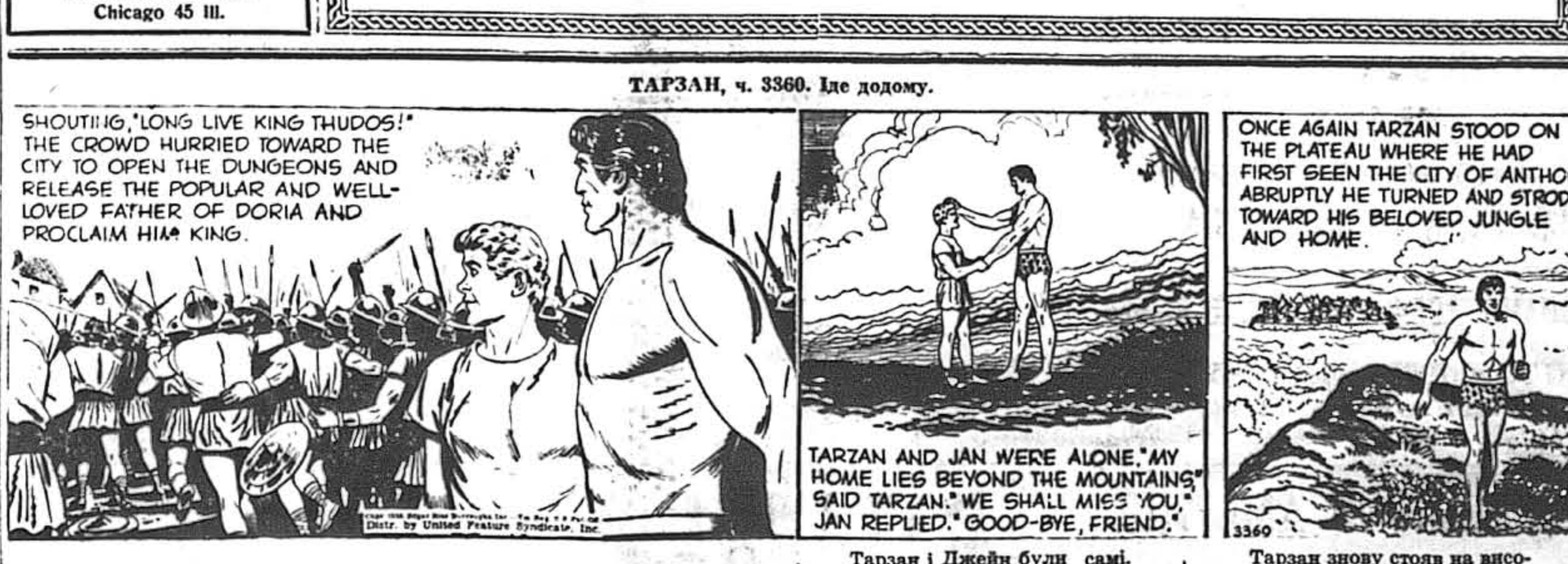
Український Конґресовий Комітет Америки.

● Донька бувшого президента Марґарет Труман, промовляючи на зборах Демократичної і Ліберальної Партій разом із Ф. Д. Рузвелтом і Авереллом Гарріман, закликала виборців реєструватись та голосувати за демократичних кандидатів.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ

Повідомляємо, що ціна оголошення величини 1 інча через 1 колонку виносить $1.40. Проситься належитість (відповідно до величини оголошення) пересилати разом з текстом.
Адміністрація „Свободи".

ТАРЗАН, ч. 3360. Іде додому.



Вигукуючи „Нехай довго живе король Тудос!", юрба поспішила до міста, щоб відчинити темницю і звільнити популярного та улюбленого батька Дорії і проголосити його королем.

Тарзан і Джейн були самі. „Моя батьківщина лежить за горами", — сказав Тарзан. — Ми відчуватимемо ваш брак, — відповів Джейн. — До побачення, приятелю.

Тарзан знову стояв на високорівні, звідки він перший раз побачив місто Антору. Раптом він обернувсь і пішов в напрямі своїх любих джунглів, додому.